

„A lőre tolt” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

felvidék

2023. július IV. évfolyam 7. szám

6 Hajdú István - Gyorsmenet

7 Póda Erzsébet - Horizont

11 Morva Mátyás - Otthonra tervezett élet

14 Farkas Réka
Rebecca - Alán, a garabonciás

„Mégis szép,
ami van,
egy helyben
is halad.
Csak az lesz,
ami van,
ami lesz, hátravan.
Semmi sem céltalan,
mindennek
partja van.

(Kövesdi Károly)

”

Lapszámunkat Koós Gábor grafikus műveivel illusztráltuk.

vezérvess

Farkas Wellmann Endre

A spíler

Vajúdik az alkalom. Tolvajt fog szülni újra.
Rossz idők járnak, és a születéshez méltatlan minden körülmény, a jó irányba semmi nem mutat.
Forma se, tartalom se: ilyen világba sír fel a kiseded.
Silány idő. Vacog a korcs, de kövér a szellemi táptalaj.
Vacog, őrzöng és felnő, tudja: ő lesz az új hős.
Csodálják, egy világ élteti.
Mielőtt megkapja nevét, már boldog ismerős.
A magzati létből a fényre evickél, de mi, a gyakorlottak tudjuk: a gyerekcsinyre bár megbocsátás a válasz, később mégis mi döglünk bele, vagy vele együtt pusztulunk.
Éjszaka sötét füvek nőnek az álmokon, nappal felejthető virágok az öntudatban, mögöttük ő a kertész.

fordulópont

A VARÁZSLAT, AMIT TÁBOROZÁSNAK HÍVUNK

Morva Mátyás

A minap épp azon töprengtem, hogy nagyjából tízéves koromtól kezdve nem tudnék felidézni olyan nyarat, amelynek ne lett volna elengedhetetlen kelléke a táborozás. Pedig nem voltam örökmozgó: legalább annyi kalandos óra és nap telt el egy-egy szünidőből Tutajos, Bütyök és persze Matula bácsi vagy éppen Monte Cristo grófja társaságában. Mégsem tudok olyan táborot említeni, ahol ne fejlődtem volna és ne éreztem volna jól magam. Pedig volt minden, ami a csövön kifért: a cserkész táboroktól kezdve az olimpiai táborokon át a világ összmagyar fiatalságát egybeesdítő alkalmakig. Minden életszakaszban más és más táborok, külföldön és

belföldön egyaránt. A legtöbb helyre rutinos makacssággal hurcoltam magammal a könyveket; egyesek ámultak, mások legyintettek. Kérdeztek, mit olvasok, mire válaszoltam, hogy az *Úvöltő szelket*; megint mások meg azt kérdezték, hogy miért olvasok magyarul, ha Szlovákiából jöttem... Mindenesetre hosszú évek tapasztalata, hogy ha vannak is rossz táborok, nem volt részem ilyenben, illetve, ha vannak is rossz könyvek, engem az esetek döntő többségében elkerültek. A másik fontos tapasztalat, hogy a kettő jól megfér egymás mellett – és akkor az író táborokat még nem is említettem: valóságos és szövegeken átsejlt történetek és

hangulatok kavalkádja egy helyen.
Nem feltétlenül kell gyakorló szülőnek vagy tanárnak lenni ahhoz, hogy észrevegyük, manapság a gyerekek általános szabadidős tevékenységi köre gyökeresen megváltozott. A nyári táborozások azért megmaradtak: eleinte azért mennek, mert a szülők nyáron is dolgoznak, aztán meg azért, mert rákapsz az ízére. A tűző nap, a strandolás, a sok szünyog, a hosszú nyári esték, a társaság és a táborítések – talán van a táborozásnak egy olyan, az irodalomtól kívül szinte semmilyen más módon vissza nem adható varázsa, ami még a képernyőhöz ragasztott generációkat is rendre kicsalja a csigaházból.

Persze hurcolják magukkal az okostelefonjaikat, mint évtizedekkel korábban néhány csodabogár a könyveket, mégis, ha igazán jó egy tábor, az okostelefon az utolsó, amire szükség lesz – legfeljebb a pillanatok megörökítéséhez.
A nyári táborozás csillaga tehát még mindig magasan ragyog, mert nincs hozzá fogható – bizonyos szempontból és véletlenül sem kizárólagosan, de a szabadság élményét mint életérzést is errefelé keresném. És ha már a fiatalokról ejtettünk szót, a többi korosztályról is illene: talán az volna a legideálisabb, ha az ember élete végéig táborozna nyaranta, talán táborozik is. Ha nem vesszük szigorúan a dolgot, a táborok végtére is

megmaradnak, legfeljebb a résztvevők válnak stabillá és a létszám szűkül...
Ideztova két évtizede nem telt el tehát nyár táborozás nélkül, sőt, ha a korábban a nagyszülőknél töltött heteket is beleszámolom – legalább annyira jelentős élményanyag –, lassan három. Az író táborokról már esett szó, de a végére szenteljünk még néhány gondolatot – ki-ki magában visszaemlékezve – azoknak a nyári táboroknak, amelyekről írni érdemes. Majdnem mindig ilyen, nemde? Talán ez igazolja legjobban a hosszú nyári esteken, otthonról távol megidézhető varázslatot, amit táborozásnak nevezünk: bőségesen lenne mit ábrázolni belőle.

emlékezés

EMLÉKBESZÉD HELYETT –

„Látogatóban” Dénes Györgynél a pelsőci temetőben*

Tóth László

A százéves Dénes Györgyre jöttünk össze emlékezni itt, a pelsőci temetőben. Emlékezni? Hiszen emlékezni a halottakra vagy a távollevőkre szoktunk, Dénes György azonban – s ennek tanúbizonyságát adhatjuk itt – él, s velünk, illetve a közeliünkben van mindig. Valahányszor láthatjuk szelíd mosolyát, hallhatjuk halk, jellegzetes tónusú hangját, derülhetünk fanyar humorán, együtt morzsolgathatjuk vele bús-szomorúság, olykor melankóliába hajló verseit, vég nélkül merenghetünk anekdotáin, tanulságos történeteiben, kacaghatunk adomáin, verses tréfáin, rímjátékain, ringatózhatunk zengő-bongó gyermekversei hullámain. Velünk van megzenésített verseiben, felnőtt és gyermek versmondóink szavalatában, s látjuk, amint az időtlenségből aggódva figyelni mozdulataink, perpatvaraink, bomlásunk, fogyásunk. S társaságában időről időre arra is rádöbbenhetünk, milyen sokat tud rólunk, s milyen keveset – egyre kevesebbet – mi magunkról. S arra is,

milyen erősek voltunk és lehetünk(/lehetnénk) vele...

Kereken öt és fél évtizede ismertem meg őt Pozsonyban, kócos hajú és szavú, lázongó poétasivólvényként, mint azon kevesek egyikét, akik megértő bölcsességgel, atyai jóindulattal fogadták mutáló hangú, türelmetlen és sokszor igazságtalanul vagdalkozó nemzedékemet, s akit nem lehetett nem tisztelnünk, és társaságában halkabbra fogtuk a szavunkat. Aki arra is példát szolgáltatott, hogy az ember mindig legyen képes szembenézni magával, és megújulni, ahányszor kell. Miután kezembe került 1966-os, 43 évesen kiadott, *Évek hatalma* című verseskötete, olvasva annak juhászgyuláson busongó-merengő verseit, mondjuk ezt: „Szállnak a barna alkonyok, / s elképzelem, hogy meghalok. // Tétován, lassan leülök, / megszán majd egy szelíd küszöb. // Ősz lesz, a fákon át a vad, / csavargó szél arcomba csap. // S a búcsúzó levelek / megcsókolják a kezemet”, nem akartam hinni, hogy ugyanaz az ember írta, mint az

évtizeddel korábbiak harsányan éljenezgető általánosságait. Később, az 1970-es évek derekán, immár az Irodalmi Szemle szerkesztőjeként, elsőként olvasva készülő verseskötetei: a *Szemben a mindenséggel* meg a *Fenyéren boróka* népközössége fogyásán s a szülőfaj romlásán eltöprengő, azokat felpanaszoló, közösségföltő, bátor opusait, összenéztünk kollégáimmal: nem lesz-e baj, ha közöljük, s a posztstálinista Husákia pártos udvaroncái nem vonják-e össze fölöttük busa szemöldökük. Belekezdve későbbi *Vita és valóság* kötetem interjúiba, őt, az irodalmi interjúk nagymesterét, annyi írónk rádiós megszólaltatóját, az első közt kerestem fel, mintegy visszaigazolását is várva-lesve, jól csinálom-e. Az pedig ugyancsak mértékadó volt számomra, ahogyan évtizeddel az 1974-es *Tücsökhegedűje* gyermekverseinek szokványa után a *Pipitér* és a *Bükkfamakk* kötetei az összmagyar gyermeklira élvonalába emelték, s csak a magyar irodalomkritika és irodalomtörténet-írás anomáliáin mú-

lott, hogy ez máig nem nyerte el megfelelő méltánylását. Sokszor forgattam *Írók fényben és árnyékban* című könyvét is, mely – Janus Pannoniustól Reményik Sándorig – afféle személyes irodalomtörténetként a magyar irodalomtörténetet tekintti át. S van, illetve lehetne még egy, irodalomtörténetileg igen fontos további könyve is azokból az apró írásaiból, tárcáiból, humoros-könnyed portréiből és anekdotáiból – ha valaki ezeket egyszer összegyűjtené –, melyek a(z egykorvált) csehszlovákiai magyar irodalomhoz: íróihoz, költőihez szolgáltatnának múlt- és önismeret-tágító, -bővítő adalékokat.

Ezért most, e temetőből hazaindulva sem búcsúzunk el tőle, további útjainkat is vele együtt járjuk, hallgatva adomáit, anekdotáit, emlékezését, s nem restelljük akár vele együtt fújni gyermekdalait, együtt rikkantgatva játékos verseivel, s táncra perdülni pattogó ritmusain. Miközben továbbra is figyelmezzük már-már beteljesedő jóslatként hangzó, közösségünk jövőjét fél-

Dénes György

tő, fél századdal ezelőtti jövődöléseit, mint például ezt: „Csak szülőföld? Vagy haza is? / Nehéz a szívem, egyre nehezebb. / Sötét erők befognak egemet, / rab vagyok immár magam is. // Kialtanám: hazám, hazám, / de súlyosbuló szavam: mint a kő. / Nem voltam soha »nagyvilág-hívó«, / szívemet meg nem osztanám. // Enyém e rög, vagy idegen? / Mi vár reám? Átok vagy ölelés? / Átdöfi mellem mindennap a kés, / a viszonzatlan szerelem.”

* *Elhangzott a költő születésének 100. évfordulója alkalmából 2023. május 21-én*

karcolat

SANYI A KÖNYVHÉTEN

Sanyi, vedd csak fel a drágábbik öltönyödet, amit a múltkor vetünk a vízen járó tanfolyam utáni sajtótájékoztatóra! Nehogy szégyenben maradjunk a sok nagy költő meg író között! Vagy te olyan híres, mint ők, csak egyelőre senki nem tudja. Azután meg fogjál karon, és szép lassan sétáljunk el Juciék háza előtt! Ha majd faggat, hogy miért huza-kodtunk ki, jól a képibe vágjuk, hogy megyünk dedikálni Pestre, a Könyvhétre. Meg fogja ütni a guta az irigységtől.

Hát ez jobb, mint a vurstliban, mondta Sanyi, amikor a tűzoltózenekar nagy felhajtással bevonult a Vörösmarty tere. Mari, menjél már, kérdezd meg azt a szép hetyke bajuszos embert, hogy nálunk otthon, a faluban vállalnának-e fellépést? Már látom is, ahogy a Szűz Mária könnyeztető tanfolyamunk előtt muzsikálnak. Na, az lenne csak nagy szám, tátánák a szájukat a falubeliek.

Miután Sanyi rácsodálkozott a zenészekre, hamarosan újabb

élményben volt része. Nem hitt a szemének: csak úgy nyüzsögtek a Könyvhéten az igazi hírességek, akiket csak a tévéből ismert. De nem olyan ismeretlen celebek, mint ő, hanem valódi sztárok. Ott volt az a csinos műsorvezető, mondják már, hogy is hívják: Jakupcsek Gabriella, aztán meg az a híres színésznő, Hernádi Judit, meg az a humorista, Bagi Iván. Sanyinak annyira tetszett, hogy teljes valójukban láthatja őket, majdnem megfélekedett arról, bizony ma neki is dedikálnia kell. Hamar meg is kerestük az asztalát, amin nagybetűkkel ez állt: Sanyi, az ismeretlen celeb. Jaj, uramatyám, hogy az én Sanyim milyen boldog volt, amikor jöttek, hogy írja alá a könyvét, meg fotózkodjon az olvasókkal! Akadtak, akik elmondták, hogy évek óta nagy rajongói az uramnak, mások meg csak azért jöttek, mert hallották, hogy Sanyi nemrég feltámasztotta Amáliát, a kisunkánk fehér egerét, és tudni akarták, csalo-e vagy igazi csodatévő. A lényeg, hogy úgy vitték az uram

könyvét, mint a cukrot! Még rádióinterjú is készítették vele. El sem hittem, hogy a riporter igazi, nem az a kis nő, akinek mindig adunk egy kis disznótorost meg egy üveg pálinkát, aki a faluban híradósna adja ki magát.

Amikor vége lett az uram dedikálásának, elindultunk, hogy megnézzük a többi írókat. Mondtam Sanyinak, jól nézze meg, ki mit ír, hogyan beszél, viselkedik, kikkel barátkozik, hogy tudja, mit kell tennie, hogy igazi celeb váljon belőle! Nem volt könnyű dolgunk, hiszen az idej, vagyis 94. Könyvhéten három helyszínen 160 kiállító 146 standdal várta az érdeklődőket. Bár nem voltam valami jó matematikából, Pál Ica tanító néni épphogy csak átengedett év végén, azt még ki tudtam számolni, hogy többszáz író dedikált. Ez pedig azt jelentette, erősen figyelniünk kellett, hogy rájőjjünk a titokra, mitől lesz sikeres egy könyv és a szerzője. Elsősorban azt néztük az urammal, melyik írónál áll a leg-hosszabb sor, mert feltételeztük,

hogy az a legismertebb és a leg-gazdagabb. Ezt arra alapoztuk, hogy amikor tavaly Sanyi negatív meg pozitív kovidteszteket árult a sufniban, annyian álltak a kapuk előtt, hogy napokig el sem fogyott a sor. Olyan szép summát kaszáltunk, hogy abból a nyáron el tudtuk küldeni a kisunokánkat Balira. Irigykedett is Juci, a szembeszomszéd. Háromnapos kutakodás után arra jutottunk, hogy a korábban kiagyalt ter-
vünkkel ellentétben Sanyinak ezentúl nem azt a Petőfi Sándort kell másolni, mert abból pénz nem lesz, hanem az olyan írókat, akik évente legalább egy tucat féltéglányi könyvet írnak, arany dombornyomású betűvel felcímezve pedig lehetőleg szerepelnie kell a szerelem, szenvedély, rejtély, féltékenység, gyilkosság, cica, kutya szavaknak.

Miután ezzel is képbe kerülünk, leültünk az egyik puccos pesti cukrászda teraszára, onnan néztük a népeket, ahogy a könyvek között válogatnak. Még

hogy nem olvasnak a magyarok? – mondom Sanyinak, miközben lenyelem a felmikrózott pogácsa maradékát, ami legalább egyhetes, ellentétben azzal, amit állítottak róla. Felismerem én az ilyesmit, mi is pontosan így sütünk friss házi süteményt. Miközben báméskodom, megállapítom, hogy a rémhírekkel ellentétben igenis olvasnak az emberek, mert a Könyvhéten megmozdulni sem lehet a népektől, akik nemcsak báméskodnak, hanem vásárolnak is. Te, Sanyi, mondom az uramnak, most már csak azt kéne kitalálnunk, jövőre hogyan tudjuk átcsábítani a Könyvhetet a falunkba. Kiadhatnánk a nagyapádtól örökölt üres telket a könyvkiadóknak, te meg feldobnád a rendezvényt egy kis vízen járással, feltámasztással meg vízből borcsinálással. Az lenne csak az igazi, azzal aztán tényleg bekerülhetnél a híradóba. Ha ügyes vagy, akár még Petőfit is megidézhetnéd, megkérnénk, hogy ő nyissa meg a Könyvhetet.

Döme Barbara

IRODALOM, ZENE ÉS MATEMATIKA

Beszélgetés Horváth Géza karnaggal, zeneszerzővel

Nagy Erika

Horváth Géza 1984-ben vett részt először a Kodály Napokon, és aranykoszorús minősítéssel tért haza Galántáról. 1987 és 2021 kivételével a vegyeskara részt vett a Kodály Napok minden országos versenyén, és arany- vagy ezüstkoszorús besorolást kapott minden alkalommal.

– Sokrétű a tevékenységed, hiszen jelentek meg kórusgyűjteményeid, zenei kiadványaid, portrégyűjteményt is válogattál. Több tucat tankönyvet fordítottál, s most is fordítasz.

– A tankönyv-fordítással úgy kerültem közeli kapcsolatba, hogy a rendszerváltás után az egyik ismerősöm felhívta a figyelmemet egy pályázatra. A lehetőségen kapva jelentkeztem, és azóta több mint harminc könyvet fordítottam szlovákból, cseh nyelvből magyarra. Közben cikkeim is jelentek meg, főleg a tanárok nyelvhasználatáról: sok mindenre felhívtam a figyelmet, főleg a sikertelen tükörfordításokra, így kicsit nyelvész is lettem.

– Hogyan születtek a kórusgyűjteményeid?

– Három kórusgyűjteményem jelent meg eddig, mindegyik

Huszár Lászlónak köszönhetően. Bár 2021-ben, az utolsó gyűjtemény megjelenésekor már nem élt, viszont amikor terveztük a kiadását, László megkérte Hodossy Gyulát, hogy kiadóként vállalja magára a nyomdaköltséget, mivel az ő két versfeldolgozása is szerepel a kötetben. Gyula ezt örömmel vállalta, így ennek köszönhetően megjelent a komolyzenei feldolgozásokat, komolyzenei kórusműveket tartalmazó kötet.

– A komolyzenei szolgáltatásban – A szlovákiai magyar komolyzenei élet képviselőinek arcképcsarnoka című kiadvány tartalmát válogattad 2014-ben a Szlovákiai Magyar Írók Társasága felkérésére. Testhez álló volt ez a feladat számodra?

– A portrégyűjtemény összeállításának felkérése elég rossz időszakban talált meg, épp Amerikában voltunk a Tanítókórusossal. Miután hazajöttünk, az év utolsó hónapjaiban finiseltünk, hogy tartani tudjuk a határidőt. A legnehezebb feladat az volt, hogy szigorúan száz személyről kellett írni, így nagyon fontos nevek maradtak ki belőle. Örömmel dolgoztam rajta.

– Több díjjal is jutalmaztak, a legutóbb 2018-ban kaptad meg a Kóta-díjat zeneszerző/szakíró kategóriában.

– Mégpedig Tamási László karnagy javaslatára. 1978 óta vezetem a kórus krónikáját, ezzel kapcsolatban megjelent egy könyvem is. Bevallom, büszkén mutogatom, hogy benne van a díjban az is, hogy zeneszerző, bár én nem tartom magam zeneszerzőnek. Hogy miért nem? Mert a zeneszerző mindent ír, én pedig kilencvenkilenc százalékból kórusműveket. Jó érzés, amikor azt hallom, hogy egyes hazai és magyarországi kórusok ezeket a műveket éneklék. Valószínűsítem, hogy a Kórusok Országos Tanácsa az arcképcsarnokra hivatkozva döntötte el, hogy nekem ítéli a díjat. Megtisztelő érzés volt, nem tagadom.

– Elismert karnagy is vagy, többek között a Franz Schubert Vegyeskar alapító karnagya, és alapítója és irányítója voltál a Zselízi Gimnázium Leánykarának is, ahogy a Katedra-versenynek is matematikusként. A sort még lehetne folytatni. Hogy bírod energiával?

– Az életemet nagyon régóta megosztom a zene és a matematika között. A zene tölti

ki az életemet, de nincs olyan nap, hogy ne olvassak el legalább egy verset. Tulajdonképpen matematikatanárnak tartom magam, aki itt-ott kiruccan különféle területekre. Nyelvészet, zene, és a fényképezést is ide sorolnám, mert ha kell, a Tanítókórus dokumentumfotósaként is igyekszem helytállni. Kántorkodom a zselízi templomban, és mint megrögzött pedagógus, felkészülés nélkül nem tudok sehova sem menni. Fiatalkoromban volt egy saját zenekarom, és ezek a régi zenésztársaim, barátaim arra ösztönöztek, hogy álljunk össze újra a magunk szórakoztatására, örömeire. És ez tart már három éve, vagyis ez a kedvtelés is elvesz egy napot a hétből. Ha olvasok egy verset, s az megragad, akkor azt mondom, ebből zenét kell alkotni, ugyanis soha nem tudatosan keresem a verset a kórusműhöz. Itt kapcsolódik össze az irodalom szeretete a zenével, és mivel nyughatatlan alak vagyok, mindenben a kreativitást keresem, még a főzésben is, semmit nem tudok rabszolgamódon elvégezni. Amikor belefáradok a zenébe, akkor jön a matematika. A Katedra-versenyt harminc éve irányítom, feladatokat találok ki, eddig vagy kilencszázat, s ezekkel szórakoztatom a gyerekeket.

– Tagja voltál a bécsi székhelyű Franz Schubert Intézetnek. Mit jelentett ez számodra?

– Édesanyám német volt, így természetesen megtanultam németül. Annak idején Zselízen járt egy Schubert-kutató, aki felkereste az akkori polgármestert, de mivel ő nem tudott németül, engem kértek meg, hogy segítek. Schubert születésének két-századik évfordulójára óriási terveik voltak a zselízi kastélyban. Azonban látták, hogy a kastély nagyon rossz állapotban van, ami megváltoztatta a terveiket. Viszont észrevette, hogy én Schubert zenéjével is foglalkozom amellel, hogy németül is tudok. Így lettem a második szlovákiai tagja az intézetnek Zuzana Vitálová után. Rengeteg értékes emberrel találkoztam. Amerikaiak is jöttek Zselízre az énekkart meghallgatni. A templomban voltak a koncertek, ahol nemcsak Schuberttől énekelünk, hanem a saját mű-

Horváth Géza

veim is elhangzottak. Nekik köszönhetően jutottunk ki a bécsi Schubert-versenyre. Anyagilag támogattak minket, ugyanis mi magunk azt a hatalmas nevezési díjat nem tudtuk volna fedezni. Rengeteg Schubert-kiadványt kaptam ajándékba, igazi különlegességeket. Ebben az időben jelent meg Schubert zselízi éveiről szóló könyvem a Lilium Aurumnál, ami, ha úgy vesszük, nem is az én könyvem, hanem Kovács Károly zselízi református lelkészé, de nem jelenhetett meg a hatvanas években, mert református pap volt. Megkaptam ezt a kéziratot, és ebből az új információk segítségével írtam egy szinte új kötetet, azzal az alcímmel, hogy Kovács Károly elveszettnek hitt kézírata alapján.

– Régóta foglalkozol azzal, hogy családod rendhagyó történetét megjelentesd. Hol tartasz?

– Édesapám, bár ő nem volt író, de érezve, hogy nem sokára meg fog halni, három füzetben leírta azoknak az éveknek a történetét, amelyekről mi még nem tudhatunk, mert akkor születünk. Ennek lehetne a folytatása az én könyvem, csak a kettő együtt már nagyon vastag példánnyá növekedne. Valódi élő személyek nevei szerepelnek majd a könyvben, hogy ha a zselízieket olvassák, ne legyen számukra félrevezető. Oral history, kitalált dolgok nincsenek benne, a tálalás hajlik a szépirodalom felé. Nem volt egyszerű, hogy valaki a háború után német anya, magyar apa gyermekeként éljen itt, az akkori kommunista Csehszlovákiában. Még kell egy kiadót találnom, és végre a polcokra kerülhet a könyv.

Koós Gábor alkotása

könyvünnepe

AZ ÜNNEPI KÖNYHÉTEN A SZLOVÁKIAI MAGYAR ÍRÓK TÁRSASÁGA

Az idén 94. alkalommal rendezte meg a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése a kortárs magyar irodalom legnagyobb szabadtéri eseményét, az Ünnepi Könyvhetet. Összesen 170 kiállító várta a közönséget a Vörösmarty téren, a Vigadó téren és a Duna-korzón. A Vörösmarty téren a Szlovákiai Magyar Írók Társasága és az AB Art kiadó közös standjánál is felpezsdült az élet, ahol Tóth László, Hodossy Gyula, Fellingner Károly, Z. Németh István, Ravasz József, Jakubecz Márta és Ludovic Maquet várta az érdeklődőket.

A 94. Ünnepi Könyvhétre megjelent szlovákiai magyar szerzők könyvei:

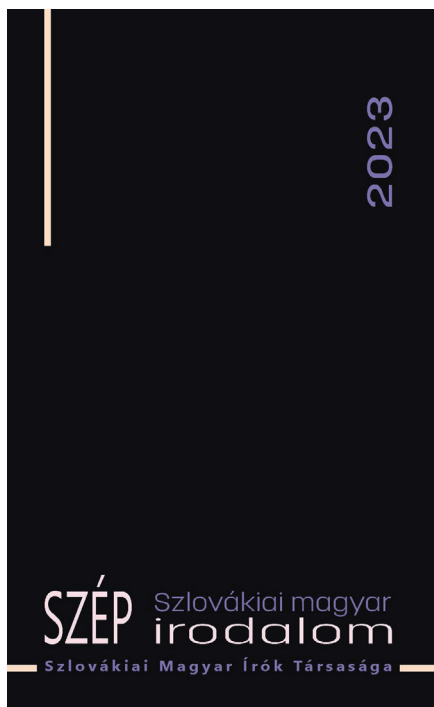
Fellingner Károly: Őrvidéki gólyafészkek
(AB ART Kiadó)

Fellingner Károly: Bumeráng (AB ART Kiadó)

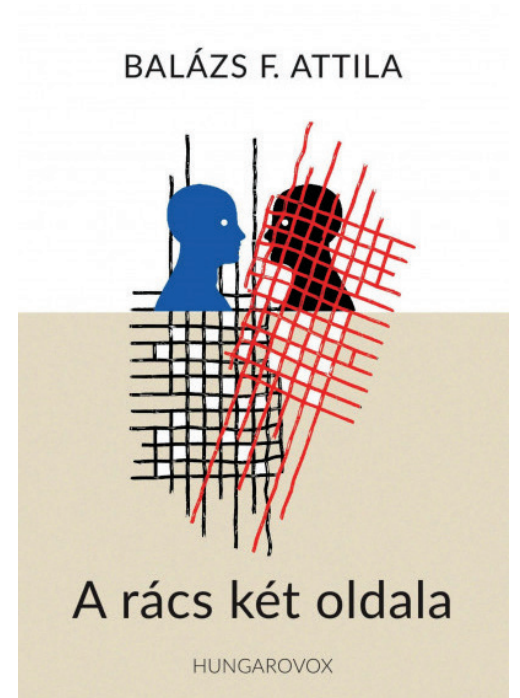
Grendel Lajos: Összegyűjtött elbeszélések
(A kötetet szerkesztette, a szövegeket gondozta és az utószót írta Tóth László - MMA Kiadó)

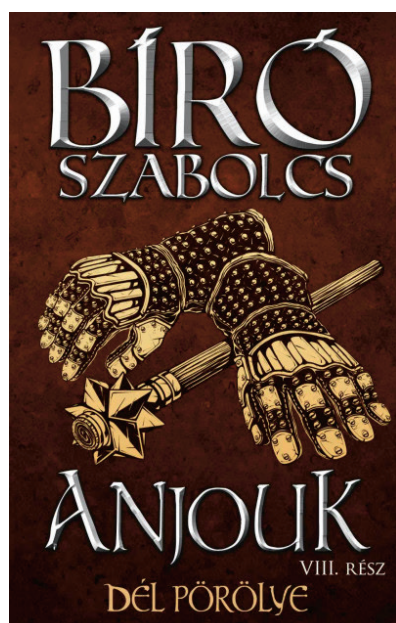
Szlovákiai magyar szép irodalom 2023
(Összeállította: Nagy Erika – Szlovákiai Magyar Írók Társasága)

Tóth László: Rossz napok
(Gondolat Kiadó)

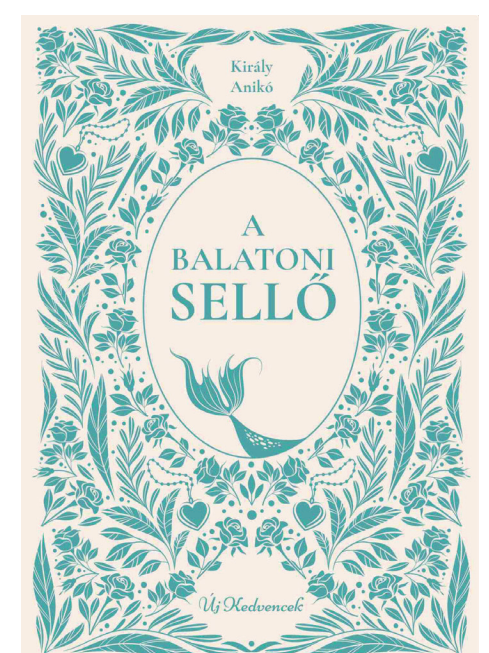
Balázs F. Attila: A rács két oldala
(Hungarovox Kiadó)

Bíró Szabolcs: Anjouk VIII. - Dél pörölye
(Athenaeum Kiadó)

Mlčúch Brenda Nicole: Krokodilkönnyek
(Könyv Guru)

Király Anikó: A balatoni sellő (Manó Könyvek)

irodalmi együttműködés

KÜLÖNLEGES LÁTOGATÁS
ÉS EGYEDÜLÁLLÓ KÖTETBEMUTATÓ

Póda Erzsébet

A SZMÍT és a NACE (Nueva Asociación Canaria para la Edición) megállapodása keretében létrejött irodalmi együttműködés része volt a júniusban megvalósult kanári-szigeteki Lucía Rosa Gonzáles költő-író és Aquiles García Brito író-költő-irodalomtörténész látogatása. A vendégeket Hodossy Gyula, a SZMÍT elnöke látta vendégül Dunaszerdahelyen.

A két író fogadta a Dunaszerdahelyi Városházán Hájos Zoltán polgármester, majd a vendégek a Szlovákiai Magyar Írók Társasága irodájában tettek egy rövid látogatást, ahol Hodossy Gyula, a SZMÍT elnöke ismertette az Író Társaság, a Vámbéry Polgári Társulás és a Lilium Aurum kiadó tevékenységét. A küldöttség útja ezután a Csallóközi Múzeumba vezetett, ahol megtekintették az intézmény állandó kiállítását. Ezután látogatást tettek a város református és katolikus templomában, majd a városnézés következett.

Kora este került sor a SZMÍT és a kanári-szigeteki NACE közt

2019-ben létrejött együttműködési megállapodás keretében kiadott egyedülálló antológia, az *El habitante de la Poesía* című spanyol nyelvű kötet bemutatására a Csallóközi Könyvtárban. A könyv három felvidéki költő – Tózsér Árpád, Tóth László és Hodossy Gyula – verseiből összeállított antológia, melyet Végh Zsoltos Péter fordított spanyol nyelvre, és amely Madridban került kiadásra. A kötet (a versek két nyelven szerepelnek benne: spanyolul és magyarul) ünnepélyes bemutatása után a kanári-szigeteki vendégek kifejezték örömeiket azzal kapcsolatban, hogy a megkötött együttműködés gyümölcsözőnek bizonyul és teljesíti az eredeti elképzelést, miszerint a költészet és az irodalom a szív nyelvén szól, és ez összehozza az embereket, éljenek akár a világ bármely tájékán.

A kötetbemutatót szavalatok is színesítették: a kanári-szigeteki irodalmárok műveinek magyar nyelvű fordítását két fiatal szavaló adta elő, Pápay Dániel

és Kiss Bence, a Közös Igazgatású Szakközépiskola (Szabó Gyula 21) első osztályos tanulói. Az est része volt egy vetítés is, a 2021-es La Palma szigeten (a Kanári-szigetcsoporthoz tartozó) történt vulkánkitörés képei voltak láthatók, amely természeti katasztrófa mindkét vendéget személyesen is érintette: otthonuk ugyanis a láva és a tűz martalékvá vált.

A kanári-szigeteki vendégek ellátogattak Pozsonyba is. Elsőként a spanyol nagykövetség-asszonyhoz vezetett az újuk, majd Peter Juščák, a Szlovákiai Írók Közösségének elnöke fogadta őket az irodájában. Ezután városlátogatást tettek, majd késő délután az Egyetemi Könyvtárban bemutatták a szlovák nyelvre fordított kanári-szigeteki költészeti antológiát.

A következő napon a SZMÍT elnöke, Hodossy Gyula Budapestre, a Magyar Írószövetségbe kísértte a vendégeket. A barátságos hangulatban zajlott találkozón a Magyar Írószövetség jelen

Aquiles García Brito, Lucía Rosa Gonzáles és Hodossy Gyula

helyzetéről, a jövő terveiről, a NACE és az Írószövetség kapcsolatáról, a nők irodalomban betöltött helyéről tanácskoztak, és párbeszéd folyt a további teendőkről, a digitális kor kihívásairól határon innen és túl. A meghívottak ezután az irodalmi emlékek gyűjtését és őrzését végző Petőfi Irodalmi Múzeumba látogattak el, ahol különböző időszakos tárlatokat tekintettek

meg, és eszmecsere folytattak a magyar irodalmár kollégákkal. Az egésznapos eseményt az ország legjelentősebb műemlék-együttesének látogatása tette még tekintélyesebbé, amikor is a Budai Várpalota Szent István termével és a Szent Korona másolatával, s annak történetével ismerkedhettek meg a kanári-szigeteki vendégek.

vers

Schwalm Zoltán

Három vers a 90 éve
elhunyt Krúdy Gyulához1
Krúdy-puzzle

*A magyar írók már kihaltak.
Én vagyok talán az utolsó.*

A nevem: Krúdy.
A nevem: Krúdy.

*Más világ volt. Igyunk, uraim,
Isten éltesse Virághegyit!*

A nevem: Krúdy.
A nevem: Krúdy.

*A kebleket nem feszélyezte fűző,
A kezeken puha, barna kesztyűk.*

A nevem: Szindbád.
Esetleg: Krúdy.

*Wittkó sarkantyúja elmaradt a táncban.
Kedves, emlékszel-e a vén toronyszobára?*

A nevem: Szindbád.
Esetleg: Krúdy.

*S a lovacsákak hegynek vonták a rozoga hintót
a romba dőlt kastély (...) mint az örök enyészet...
tilosban járó menyecskék rejtve.
Muzsika, dal, színház, ejnye!*

Hosszúlépés, kártya, korty boldogság,
bárban hagyott csészealj, cinkos kis fruskák,
fogadók, fogadósnék, Mimi, Cecil, Blanka,
H. Galamb Irma, kiséssé kitakarva.

*Ifjú szívemet, kérem, fogadja kegyelmesen!
Nézzé el nekem, hogy a Hársfában, szerelmesen,
elvezítettem a fejem...*

*Hiszen Én vagyok talán az utolsó,
ki a zongora fedelét becsapta,
Én vagyok talán az utolsó,
ki az esperest itatta,
Én vagyok talán az utolsó,
aki látott ébren is elég álmot,
Én vagyok talán az utolsó,
aki megértett minden svihákat.*

*Én vagyok talán az utolsó,
Én vagyok talán az utolsó.*

Rozoga hintók utasa,
Az utolsó magyar író.
A nevem: Krúdy!

2
Szindbád-dal

*A vígasságok teljéből indult az utazó,
az ég kupolája madárszárnyat vont fölé,
magány várta és egy csörgedező forrás,
úgy érezte, ő sem más, csak szerencsétlen flótás,
aki elveszett, kit árbóckosarából kiejtett a remény,
(aki) volt gazdag, és volt szegény.*

*A vígasságok teljéből indult az utazó,
az ég kupolája madárszárnyat vont fölé,
látott halált, születést, szerelmet, gyilkosságot,
hajókat, vonatot, kastélyt, udvarházat,
hámfára akasztott istrángot, veszett ebet,
félálomban kattogó vasúti kerekeket.*

*A vígasságok teljéből indult az utazó,
a legjobb borból ivott, máskor lőre várta,*

*ölelt asszonyt, csókolt gyereklányt,
szemlélt végtelenbe vesző földöntúli tájat,
volt gazdag, és volt szegény,
legény a gáton, ma: öreglegény.*

*A vígasságok teljéből indult az utazó,
az ég kupolája madárszárnyat vont fölé,
látott akácós kisvárost, pénzéhes kalmárt,
volt gazdag, és volt szegény,
gyakran szeretett, néha csak remélt,
volt gazdag, és volt szegény.*

*A vígasságok teljéből indult az utazó,
az ég kupolája madárszárnyat vont fölé,
magány várta és egy csörgedező forrás,
hegyek sorakoztak; lakatlan szigetre is tévedt,
ahol tengervízzel locsolt mindent,
mi sajgott a múltban, de még most is éget!*

*A vígasságok teljéből indult Szindbád,
(aki) volt gazdag, és volt szegény,
gyakran szeretett, néha csak remélt,
volt gazdag, volt szegény,
volt gazdag, volt szegény,
az ég kupolája madárszárnyat vont fölé.*

3
Utóirat (Utazás éjjel)

*A kopár gallyak között csöndesen álldogáltak
a havas sírkövek,
de Szindbádot és a telegráfista kisasszonyt ez
nem tartotta vissza,
hogy hosszú, forró csókot váltsanak:
az örökkévalóval.*

GYORSMENET

Második Személy úgy szorítja az üvegajtó ormótlan rézkalincását, mintha élete függne a mozdulattól, amellyel lenyomja a sok kéz által fényesre koptatott fogantyút. Kint rekkenő hőség, tetűnyuvasztó meleg, ilyenkor inkább hús kávéházak bunkerében szokott üldögélni méregerős kávék társaságában, és arról fantáziál, hogyan lehetne megúszni a napot az események fárasztó utözöngéje nélkül, finom érzékkel belemosódva a tömeg alakatlan kocsonyájába.

Amikor belép az épületbe, kellemes hűvösség veszi körül. A kopott lépcsők átsugározzák a hideget cipőjének vékony bőrtalpán. Nem néz sem jobbra, sem balra, nem fogadja a portás köszönését, aki ahhoz van szokva, hogy a kliensek magyarázkodnak, leereszkedően nyájaskak, mert akarnak valamit, és ehhez rajta keresztül vezet az út, noha a „civil életben” odakint úgy rúgnák fel, mint erdőben a bolondgombát. Második Személy mégis ránéz egy röpké pillanatra, olyan megvetéssel tekintetében, akárha rühes kutyát látna, aki még a sintérnek sem kell. A portás egy szempillantás alatt összezsugorodik, kezéből kiesik hatalmának szimbóluma, a feketevipera telefonkagyló, elsápad, majd fejébe tolul a vér, képtelen rájönni, mit tehetne ezek után.

Második Személyt nem lehet meglepni egy odavágó, jól irányzott keresztkérdéssel, előzékenyen válaszol, mint aki tisztában van a Hivatal mindenhatóságával, azzal, hogy így a legrövidebb út a célhoz. Az tudja csak igazán kiborítani, ha fölöslegesen küldözgetik egyik hivatalból a másikba igazolást, bizonylatért vagy másvalamilyen hivatalos bumázkáért, amire még „okvetlenül” szükség volt ügyének méltánylásához. Sosem tudta megérteni, hogy a sok nyüzsgő, fontoskodó, ügyefogyott hivatalnok mit csinál annyi papírral, amely, ha az ügyfelek számát figyelembe vesszük, irdatlan mennyiségű anyag. Mázsányi, tonnányi papírhegyek nevekkkel, adatokkal, szívós fenyegetések, orv feljelentések, bizonyítványok, bizonyítványok bizonyítványai, keresztlevelek, jegyzőkönyvek vaskos kötetei, milliányi utalás, amelyeket a hivatali aligátorok gyorsabban kértek, mint ahogy azokat be lehet szerezni. Második Személy ördögös gyorsasággal tud kiigazodni az összekuszált labirintusban,

és rendkívüli lendülettel indít rohamot egy-egy pecsétetes igazolás mielőbbi megszerzéséért. Érzéke van a megfelelő személy megtalálásához, aki kész megoldást jelent minden elintéznivaló mielőbbi lezárásához. Egyetlen elvhez ragaszkodik: sohasem megy hatodrangú ugrimókus után, aki hajlamos Napoleonnak képzelni magát a győztes hadművelet után, hanem a számlátra legfelsőbb posztjain trónoló vezetőket keresi fel.

Második Személy valóban a portásfülke ajtajában áll. Utál a plexiüvegen keresztül kommunikálni, odahajolva az apró lyukacsok felé, hogy hallják a másik oldalon, beszippantva a zárt fülke áporodott izzadságszagát, amelytől felfordul a gyomra. Nem várja meg, amíg az amúgy is megszeppent portás újra köszön, hanem megkérdezi:

– Az Öreget keresem. Bent van?

– Az Öreget? Az Öreg, hm... Ma még nem láttam, nem erre jár. Hátulról. Megkérdezzem? Felszóljak? – s már nyúl is a telefon után, de Második Személy közbeavatkozik.

– Nem, hagyja, majd én magam. Legyen meglepetés, amúgy is régen jártam itt. Jó híreket hoztam.

– Valóban? – kérdezi a portás, s megnyugszik, hogy nem tolják le, nem gorombáskodnak vele, s ettől visszanyeri önbizalmát. – Akkor csak tessék, tudja, hol ül? Tegnap láttam, de ma még nem mutatkozott. Tudja, a változások után – mondja cinkosan –, sok dolog van. Elbocsátások, személycserék. Új seprő jól seper. Nem bánom én, csak engem hagyjanak békén. Mindenkinek van itt vaj a fején, egytől egyig.

– Igen? – így Második Személy, s érdeklődve hallgatja a portást, hátha közöl vele valami fontosat, ami befolyással lehet a jövőre nézve, egy sunyi háttérinformáció, amely annyit ér, ahányan tudják.

– Hát nem is tudom – kap észbe a portás –, tudja, hall itt egész nap az ember ezt-azt.

– Például? – feszíti a húrt Második Személy, és ráérősen az ajtófélfának dől, mint aki hosszabb beszélgetésre készül. – Maga itt fontos személy, akár a pap, a tanító és a kocsmáros faluhelyen. Azok nélkül semmi sem történik – próbál a bizalmába férkőzni, de a portás nem könnyű eset. Az eltöltött szolgálati idő alatt annyit azért megtanult, hogy idegenekkel veszélyes lehet hosszabb időn keresztül csevegni. Valami azt súgja neki, jobb lesz az idegentől minél hamarabb megsza-

badulni, bejelenteni valakihez, menne már a fenébe.

– Várjon csak! – mondja újra hivatalos hangon. – Megnézem a jelenléti ívet.

Felteszi ormótlan, csontkeretes szemüvegét, amelyben úgy fest, akár partravetett, borvirágorrú, részeg bűvár. Istenucsce, gondolja közben, beadom a felmondást, mit macerál itt engem mindenki? Bánom is én, ki, mit, mennyit lopott, ki kinek a rokona, ismerőse. Ennyi fizetésért a kutya se vállalná. Csinálja, aki akarja.

– Ne keresgessen, sietek – oldja meg a kínos helyzetet Második Személy –, a jelenléti ívek amúgy sem érnek semmit – és faképnél hagyja a portást, mint azt a pincért szokta, aki pofákat vág az alacsony borralaló miatt. Nincs értelme maradni, a portás gyanút fogott és csökönyös, akár a piaci öszvér, a következő pillanatban már a belső szabályzatra hivatkozva utasítana el minden kérdést.

– Így jó, ahogy van – gondolja Második Személy –, aki keres, talál.

Táskájából előveszi mobiltelefonját, beüti az Öreg telefonszámát. A másik oldalon női hang szól a készülékbe:

– Hallóóó?

Miután Második Személy bemutatkozik, azt szeretné tudni, bent van-e az Öreg, van-e nála valaki, tudná-e fogadni. A telefonoskisasszony, vagy ki, kurta válaszokkal, és az ügy iránti élénk érdeklődéssel akarja elintézni Második Személyt, aki semmi hajlandóságot sem mutatott problémájának részletezésére, holott legszívesebben torkon ragadná, és az arcába lihegve suddogná el a fontoskodó amazonnak a nyilvánvaló igazságot, hogy a Hivatal van az ügyfél miatt és nem fordítva.

Második Személy végül úgy dönt, hogy nem megy fel az Öreghez. A sunyi portás, a bugyuta titkárnő kellőképpen lefárasztotta ahhoz, hogy még az Öregnek is megfelelő, alkalomhoz illő, udvarias pofákat vágjon, s majd enyhe kerülőkkel megmondja, mit akar.

A nagy fakapun kilép az utcára, szétnéz, és azon gondolkodik, hová menjen meginni egy hamisítatlan feketét, ahogy ilyen időben az egy tisztos polgárhoz illik.

– A pincébe! – jut az eszébe, és indul a kávéház felé, amely nincs messze az irodájától, aránylag tiszta hely, s még egyetlen alkalomkor sem okozott számára csalódást.

– Egy kávét kérek tejjel, és egy deci ásványvizet – rendel az unott ábrázatú, töredezett hajú, szőke pincérnőnél, akit még so-

sem látott itt, s akinek fanyar ábrázata bizonyára elrontja a kávé nyújtotta élvezetet.

Második Személy ráérősen kevergeti kávéját, majd óvatosan bontja a tejszínt, és hüvelykujjával lassan préselve az apró dobozka tetejét belespicceli a barnás folyadékba. Cigaretta- gyűjt, s fejét oldalra fordítva préseli ki tüdejéből a sűrű füstöt. Ügynök, ki úgy bámul a világba, mint akit az édes várakozás boldoggá tesz. Nem vesz tudomást az asztalok körül avasodó honfitársairól, kik lopva, fürkésző tekintettel vizsgálják minden mozdulatát, zsebükben agyonfogydosott aprópénzzel, kínlódva uralkodva ösztöneiken, nehogy elárulják műveletlenségüket, azt, hogy képtelenek megérteni egymást, mondataik süket fülekre találnak. Látja őket, mint cinkosokat, ahogy folyvást készülődnek valami „nagyszabású tervre”. Leggyakrabban arról álmodoznak, mi lenne, ha megütnék a főnyereményt. Azzal az erőfeszítéssel, ahogy körülötte ülnek, akár vasat is fűrészelhetnének minden gond nélkül. Ősköd gomolyog Második Személy körül, akár Martin Buber legendáiban.

– No jó – így Második Személy magában –, nem lehet mindenki zseni. Aztán felteszi magának az enyhén erős kérdést: „Mi az, amit az embertől nem lehet elrabolni, kisajátítani, államosítani? Belső textúráját. Na, tessék! A lelkét, a tudását, a hitét. Marha egyszerű, hiába leleskednek az örök potyázók, ami bent van, az megvan, belső tulajdon, lehetetlen hígítani mindenféle lötytel.”

Újra átgondolja az egészet, slukkol, kifújja a füstöt. „Méltatlan lennék rangomra, címemre, szellemi örökségemre, pozíciómra, ha nem gondolnék minderre. A folyamatos szellemi munka a lényeg, a folyamatos! A szabadulás.” Örülni annak, hogy itt lehet, kávét kortyol a puha székekben, és a körülményekhez mértén igyekszik kideríteni az univerzális igazság lényegét. A pap Krisztus testvé tudja változtatni az ostyát, a bort a vérévé, de a gerincén neki is borzongás fut át, ha olyasvalakivel találkozik, aki úgy sugározza az univerzális tudás mágikus erejét, mintha nem lenne halandó.

Miután Második Személy felhörpinti az utolsó csepp kávét, elnyomja cigarettáját a West feliratos hamutartóban, zsebbe nyúl, előkotor egy meglehetősen gyűrött, maszatos bankót, a pulthoz megy és rendezzi a számlát. Az utcán felrántja lecsúszófélben lévő nadrágját, és az iroda felé indul.

– A pincébe! – jut az eszébe, és indul a kávéház felé, amely nincs messze az irodájától, aránylag tiszta hely, s még egyetlen alkalomkor sem okozott számára csalódást.

– Egy kávét kérek tejjel, és egy deci ásványvizet – rendel az unott ábrázatú, töredezett hajú, szőke pincérnőnél, akit még so-

sem látott itt, s akinek fanyar ábrázata bizonyára elrontja a kávé nyújtotta élvezetet.

Második Személy ráérősen kevergeti kávéját, majd óvatosan bontja a tejszínt, és hüvelykujjával lassan préselve az apró dobozka tetejét belespicceli a barnás folyadékba. Cigaretta- gyűjt, s fejét oldalra fordítva préseli ki tüdejéből a sűrű füstöt. Ügynök, ki úgy bámul a világba, mint akit az édes várakozás boldoggá tesz. Nem vesz tudomást az asztalok körül avasodó honfitársairól, kik lopva, fürkésző tekintettel vizsgálják minden mozdulatát, zsebükben agyonfogydosott aprópénzzel, kínlódva uralkodva ösztöneiken, nehogy elárulják műveletlenségüket, azt, hogy képtelenek megérteni egymást, mondataik süket fülekre találnak. Látja őket, mint cinkosokat, ahogy folyvást készülődnek valami „nagyszabású tervre”. Leggyakrabban arról álmodoznak, mi lenne, ha megütnék a főnyereményt. Azzal az erőfeszítéssel, ahogy körülötte ülnek, akár vasat is fűrészelhetnének minden gond nélkül. Ősköd gomolyog Második Személy körül, akár Martin Buber legendáiban.

– No jó – így Második Személy magában –, nem lehet mindenki zseni. Aztán felteszi magának az enyhén erős kérdést: „Mi az, amit az embertől nem lehet elrabolni, kisajátítani, államosítani? Belső textúráját. Na, tessék! A lelkét, a tudását, a hitét. Marha egyszerű, hiába leleskednek az örök potyázók, ami bent van, az megvan, belső tulajdon, lehetetlen hígítani mindenféle lötytel.”

Újra átgondolja az egészet, slukkol, kifújja a füstöt. „Méltatlan lennék rangomra, címemre, szellemi örökségemre, pozíciómra, ha nem gondolnék minderre. A folyamatos szellemi munka a lényeg, a folyamatos! A szabadulás.” Örülni annak, hogy itt lehet, kávét kortyol a puha székekben, és a körülményekhez mértén igyekszik kideríteni az univerzális igazság lényegét. A pap Krisztus testvé tudja változtatni az ostyát, a bort a vérévé, de a gerincén neki is borzongás fut át, ha olyasvalakivel találkozik, aki úgy sugározza az univerzális tudás mágikus erejét, mintha nem lenne halandó.

Miután Második Személy felhörpinti az utolsó csepp kávét, elnyomja cigarettáját a West feliratos hamutartóban, zsebbe nyúl, előkotor egy meglehetősen gyűrött, maszatos bankót, a pulthoz megy és rendezzi a számlát. Az utcán felrántja lecsúszófélben lévő nadrágját, és az iroda felé indul.

– A pincébe! – jut az eszébe, és indul a kávéház felé, amely nincs messze az irodájától, aránylag tiszta hely, s még egyetlen alkalomkor sem okozott számára csalódást.

– Egy kávét kérek tejjel, és egy deci ásványvizet – rendel az unott ábrázatú, töredezett hajú, szőke pincérnőnél, akit még so-

sem látott itt, s akinek fanyar ábrázata bizonyára elrontja a kávé nyújtotta élvezetet.

Hajdú István

Koós Gábor alkotása

novella

HORIZONT

Nézem, ahogy beszél. Elkalandozom. Néha nem is tudom, mit mond, csak a száját nézem, időnként a szemébe pillantok. Mélykék. Mi az, hogy mélykék? Hogy mélyen belé látok? Hogy elveszek benne? Hogy ott a mélységben összekapcsolódnak? Vajon ő tudja ezt? Vagy a személyiségrétegei most, ebben az életünkben elrejtik még a tudást önmaga elől?

Azon gondolkodom, milyen jó lett volna, ha később születek, vagy ő előbb... Most pont egymáshoz illenénk. Volt már ilyen. És olyan is, amikor ő született később, és én előbb. Minden egyes történetben ugyanígy néztem a szemébe,

és ugyanezt a mélykéket láttam. Minden egyes esetben én emlékeztem, ő elfelejtett.

Mindent úgy gondolok, ahogy ő, és ugyanazok a dolgok érdekelnek. Nem véletlen: ezer meg ezer éve ismerem. Mielőtt kimondja a szavakat, a fejemben már megszólalnak azok. Figyelem, bólogatok. Közben arra gondolok, hogy jó lenne szerelmesnek lenni újra. Hogy megint belé tudnék szeretni. Hogy jó lenne nekünk. Igazán jó lenne. Megváltanánk a világot!

Beszél, de most már nem jutnak el hozzám a szavai. Egyre távolodom. Feltáru előttem egy kép: egy aranyszínű rét, melyet

két nap ragyog be. Középen egy hatalmas jegenyefa. Oda kell mennem, vagy inkább lebegnem, hogy megnézzem, mert valami furcsát látok rajta, ami erősen vonz. Ahogy közeledem, a fa elkezd változtatni a színét. Egy hatalmas kígyó kúszik fel rajta. Ez ugyanaz a kígyó, amelyik mindig megjelenik a viszsztatéró álmomban. Nem értem, miért van itt ismét...

A jegenye és a kígyó elválaszthatatlanok a képzeletben, a benső világomban. Mi lehet az oka? Erőlködve gondolkodom. Két dimenziót érzékelek egyszerre: az egyikben ő beszél hozzám, hangja mintha szomorú lenne, talán

arról mesél, ami bántja. A másik dimenzióban itt a jegenye a rajta kúszó kígyóval. Villámként hasít belém: semmi sem nyilvánvalóbb! A jegenye fallikus szimbólum, az erő jelképe. A földből előbújó kígyó a föld szellemeinek üzenetét hozza, ám a megújulás, gyógyulás szimbóluma is.

Elmosolyodom. Mostanra végre megtanultam szimbólumokban gondolkodni! Itt van előttem, erős és egészséges, és arról beszél, hogy szerelmes egy lányba. Hosszú hónapok óta gyötrődik. Eddig mindenkiket könnyen meghódított, akit csak akart. De ez a lány teljesen más, és most ettől szen-

ved. Úgy érzi, olyan kihívás, amely meghaladja a képességeit. Ésszel tudja, mi lenne a helyes, de a szíve odahúzza abba a kezelhetetlen örvénybe, amely sok embert emelt már a mennyekbe, vagy épp fordítva: teljesen romba döntötte az életét. Nem kéri a segítséget, elég, hogy kimondhatja a szavakat, megkönnyebbül. Nem tudok, nem is segíthetek neki, ezt a feladatot ő vállalta magára, neki kell megbirkóznia vele.

Beszél, egyre csak mondja. Már nem hallom, csak látom. Végül a szavak apró szilánkokká törnek, a jegenyére kúszó kígyó képe pedig teljesen betölti az előttem lévő látóhatárt.

Póda Erzsébet

vers

Kövesdi Károly

Utánam

jelen lenni jelen lenni
ó igen voltam jelen
elbabirkáltam egy-két jelen
lekoppan majd a kézfejem
mert végül akar nem akar
aki kitakar mindent betakar
test összerándul, pupilla tágul
kihullok isten tenyeréből
mint lepörgő virágszirom
öntudatlan barackvirág
és tovább kacag a világ
masíroznak a katonák
pezsgőznek a hazug diplomaták
várják a karácsonyt a hanukát
a jogvédők papsajtot legelnek
és tovább gazosodnak a kertek
a szomszédot pár fillérért leütik
a kutyákat megmérgezik vagy megeszik
szobrot kap az utolsó jegesmedve
Izland anektálja Dániát
a tenger visszahódítja Hollandiát
Szibériában kiássák Petőfi
tizenötödik női alteregóját
és térdszalag-rendet kapnak a sírásók
bolíviai elnök lesz Tóásó
a magyar törzsek maradácai
visszafordulnak Ázsiába
s történik még egy-két furcsaság
amit nem jelzett előre a Tárki
sem a Századvég sem az ezredvég
sem a vég sem a kezdet

Parabola

Minden szép, ami van.
Léted csak egy kaland.
Van belőle kiút?
Bányamély alagút
tárja eléd az ölet,
ontja a Léthe vizét.

Minden út oda fut,
minden vén oda jut.
Őssejt látja magát:
bámulja a halált,
túlhan a roppant, rút
húsrá éhes odút.

Meg sem szült az anyád,
szövik haló ruhád.
Lángol az alkonyi rét,
szépség veszti eszét,
vágja a zöld venyigét,
szárba szökkent igét.

Mégis szép, ami van,
egy helyben is halad.
Csak az lesz, ami van,
ami lesz, hátravan.
Semmi sem céltalan,
mindennek partja van.

Simek Valéria

Nyári porban

Levetted kalapod és köszöntél
a nyárnak, s a folytató szó
szádon maradt hirtelen.
A jegenyefasor sudarai,
mint néma felkiáltójelek
szemedben. Harangszó
hintázik fölöttünk a magasban.
Az illatos nyári porban felébred
benned egy gondolatnyi gyerekkor,
látod magad kipirult arccal
szembe jönni az úton.

Másnap

Tüzet raktunk az erdő szélén,
a parázs fölött megsordult
a szalonnaszír. Beszélgettünk
tikkasztó nyarokról, estékről,
szerelemről. Másnap a vonatod
kőszénzagot füstölve
végigszaladt az álmos határon.
Elvitt az idő sodrában...
Megágyasztam, a vánkosokra
nagyokat csaptam tenyeremmel,
s a suttogó csendben utánad
szaladtak gondolataim.

Koós Gábor alkotása

könyv

A SORKATONAI KISZOLGÁLTATOTTSÁG NARRATÍVÁI

Hajtman Béla

Négy sorkatona szemszögéből, élethelyzetéből, állapotrajzából tárulnak eléink a katonaéletet bemutató eseménysorok. Négy különböző mentalitású és nemzetiségű kiskatona, a szerb Jovan, a román Mircea, a magyar Samu és a szász Hansi kiszolgáltatott élethelyzete és a romániai rendszerváltó események határozzák meg (katona) sorsukat. A kelet-európai forradalmak közül a romániai volt a legvérengzőbb a temesvári utcai harcokkal, Tőkés László politikai szerepvállalásával, s a romániai diktatúra szilárdságát és kiterjedt besúgórendszerét jelképező titkosrendőrségével. Persze nem ezek kerülnek a narráció homlokterébe. A kisregénybeli kiskatonák kiszolgáltatott életébe a szolgálatra

Koós Gábor alkotása

jelentkezéstől, az első laktanyai napoktól csöppen az olvasó: a szerb Jovan a főiskolai tanulmányainak köszönhetően az ő katonasorsát és tragikumát nem ismerve „szerencsés fickó... hiszen csak kilenc hónapot kell majd itt töltenie”.

A szász Hansi eleinte bohóckodásnak vélte az egészet, hiszen már gyermekkorában megszokottá vált számára a sok ünnepélyes fogadalmótétel, a pátoszos „Román Szocialista Köztársaság felvirágoztatásáért!” tett pioníresküik. Nemzetiségéből adódóan számára lesz a kisregény végén a legmegvalósíthatóbb az otthon elhagyása, a Németországba utazás terve. Az 1990. január 1-jéhez kötődő egyetlen fejezet éppen az otthonról való elutazás, külföldre vágyódás narratívájában testesül meg. Az ő figurájában látjuk a katonaságot cirkusznak tekintő, könnyed életszemlélettel bíró kiskatonát. Neki senkivel sem volt baja, tudott alkalmazkodni, ha kellett „németesen” parancsot teljesíteni. Számára az egész cirkuszt és értelmetlen kiszolgáltatottságot szerelméhez, Trudihoz fűződő kapcsolata és viszonya fogja feledtetni. Az ő vagánysága, komikusága a svejki életszemlélethez áll a legközelebb. Ő az, aki jó kedélyével, optimizmusával és humorával tűnik ki leginkább. Bemagolta a kiképzési alapszabályzatot, úgy bújta el a gyakorlóterén, hogy senki sem

lelte, mivel elaludt a rejtekhegyén. Hiába üvöltött rá a felette, hogy mit képzel és miért késte le a délutáni szemlét, flegmán azzal érvel, hogy csak végrehajtott egy parancsot. Ez a haški derű és ironia gyakran hangot kap a szövegben, de nem annyira, hogy ez a hangvétel venné át a szerepet.

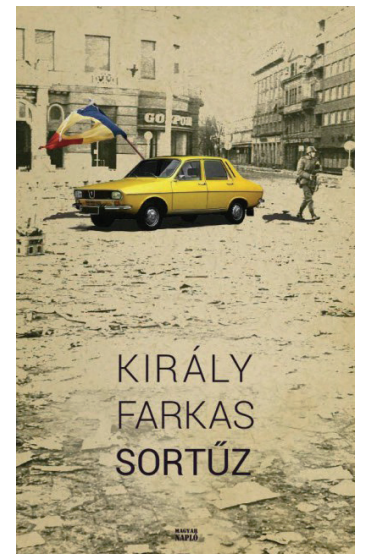
Ahogy kronologikus sorrendben haladunk szeptember 29-től előre, váltakozva találkozzunk a szereplőkkel. Az eseménysort többször megszakítják a politikai propagandaszövegek, a román kommunista diktatúrára jellemző hamisan magasztos és fellengzős szövegek Ceaucescuról és legfőképpen tőle. Ismerős szövegek ezek a rendszerváltás előtti kelet-európai blokkból. Jovan éppúgy kiszolgáltatott, mint a többi három narrátor. Az ő szerepéhez jutnak a legvérengzőbb eseménysorok: maga a fegyverhasználat látens erotikája. Az ő narratívájában találjuk magunkat szemben éppen a fegyverhasználatot kiváltó halálközeli állapottal, a címadó sortűzzel, a szerző élettapasztalatával. Egy későbbi bejegyzésben éppen a szerb kiskatona narratívája vezet a tragédiához, mintha már a fegyverekkel való bánásmódja ezt sugallná.

A román Mircea filmkedvelő hírben állt, sorkatonai bevonulása előtt bejáratos volt egy társaságba, mely kibérelt egy videomagnót és hozzá színes tévét. Ne feledjük, mindez a

legkeményebb diktatórikus Romániában, ahol akit a filmnézésen a rendőrök rajtakaptak, megbüntették. Az ő katonai szolgálatára a filmbéli háborús jelenetek jellemzők. A december 31-i bejegyzésben szüntelenül az ágyán térdelt, nem evett, nem beszélt, csak rajzolt. Az ő katonasorsa is megpecsétlődik: készíteni kell számára a leszerelési eljárást. A kérdés nyitva marad: vajon ő is a katonaság kiszolgáltatottjaként áldozattá válik-e?

Samu, a magyar nemzetiiségű kiskatona narratívája vidám, humoros, már-már szarkasztikus hangvételbe csap át. Az olvasó megismerheti a patkányhoki szabályait. A helyszín az étkező, a patkányokat a folyosó végi radiátorok alól gyűjtötték be. Egyszerre csak egy patkányt engedtek ki, s a rágcsálót a seprűnek kizárólag a cirokrészével ütögették, miközben szórakozásként behallgattak a pártkongresszus jelmondatoszerű szövegeibe samui kiegészítéssel: Éljen a Román Kommunista Párt Kongresszusa! Éljenek a patkányok!

A kisregényben központi szerep jut az 1989. december 25-i fejezetnek. Ebben mind a négy szereplő nyomon követi és értékeli a tévékészülék előtt egyenes adásban a román diktátor és felesége sortűz általi kivégzését. Éppen a román Mircea narratívájában kérdőjeleződik meg a kivégzett személyek valódisága.

A négy narratíva által tekintést nyerünk a romániai forradalom idejéből a kasszárnyákban, kantinekban, gyakorlótereken, romániai utcaharcokban játszódó eseményekbe. Erénye a könyvnek, hogy dokumentarista módon, mintegy betétként közli az romániai forradalmi események krónikáját. Innen, az egykori csehszlovákiai gyengéd forradalmi események prizmáján keresztül nézve ez a kisregény adalékul szolgálhat a kelet-európai forradalmak kutatóinak és krónikásainak, bár a mű a dokumentarista jellegén és ismerveink túl szépirodalmi értékekkel is bír.

Király Farkas: Sortűz,
Magyar Napló,
Budapest, 2022

színház

AMIKOR A KEVESEBB A TÖBB

N. Juhász Tamás

2023 tavaszán mutatták be a Jókai Színházban, Komáromban N. Tóth Anikó *A kacagó királykisasszony* című darabját. A mű lényegében egy hagyományos sablonból felépített történet, amelyet próbál valamiféle kerettel körbeölelni. Szerencsére nem is akar több lenni annál, mint aminek készült: szórakozás gyerekeknek és gyereklelkű felnőtteknek.

A történet szerint Kacagóciában a sok eső miatt már nem kacagnak az emberek. A termés is pusztul. Ekkor a királykisasszony – még ha szüleinek nagyon nem is tetszik az ötlete –, kitalálja, hogy kacagóversenyt kellene rendezni, aminek a győztese elnyerné az ország legértékesebb kincsét: a Napmorzsát. Ez a varázslatos tárgy fényt hoz bárki életébe. Természetesen megjelenik a

gonosz boszorkány, aki ellopja a verseny díját, így Vadalma (azaz a királykisasszony) és a versenyen részt vevő fiú a szomszéd országból, Hilárusz, a lator nyomába ered. Harmadik társuk is akad: Vihogonc és Nyihogonc is, aki két testvér egy testben. Együtt elindulnak, hogy visszaszerezzék a mágikus tárgyat. A két fiatal és furcsa kis társuk sok-sok bolyongás után és némi segítség-gel eljut a világ végére. Természetesen felfedezhetünk egy kis utalást a *Gyűrűk Urára* is (sasok helyett egy kacagó gerle személyében), de ugyanúgy a régi magyar népmesék fantasztikus állati motívumára is gondolhatunk. Itt találkoznak a Világvégi Bolyongóval és ráakadnak a boszorkányra is, akiről kiderül, hogy egész végig csak vissza akarta juttatni

a Bolyongó jogos tulajdonát. A Napmorzsa ugyanis nem más, mint a lényből kihullott könny-csepp. Természetesen a történet hepienddel zárul, és a királyságokban eláll az eső, újra kisüt a nap. A felnőtt nézők felfedezhetnek maguknak egy mögöttes tartalmat is, amely lényegében a bolygónk megővésének fontosságára hívja fel a figyelmet.

A gyerekközönséget – az ifjú színházlátogatók reakciói alapján – igencsak elszórakoztatta a darab, és ennél az alkotásnál pontosan ez a cél. Bár felnőttként sokszor kedvem támad felállni az olyan (pl. Disney-) meséktől, amelyekben „random” időközökben a karakterek elkezdnek énekelni, azonban furcsa módon *A kacagó királykisasszonynak* nem vált éppen előnyére, hogy

a nézőt nem „idegesítette” ilyen megoldásokkal. Volt egy-két jelenet, ahová a készítő nyugodt szívvel beilleszthettek volna egy-egy zenés betétet, ezzel színesítve az előadást. Szerencsére a hiányérzet nem fájó: úgy vélem, a mű a maga

egyszerűségében is a székhez szegezte célközönsége tagjait.

A kacagó királykisasszony remek előadás, leginkább a kisgyerekes családok számára, de végeredményben mindenki megtalálhatja benne magának a kis Napmorzsáját.

könyv

BIZONYTALAN, VÁLTOZÓ VILÁG

Kovács Balázs

Újra írt. Farkas Wellman Endre – Hannibal Lecter. A borítón egy dombornyomott sötét maszk látható, melynek rácsait a mögötte lévő villa képezi, némi aláfröccsent vérrel. A kemény fedélen már csak az ezüstszínű villa maradt. Se maszk, se név, se cím. A laboreredmények számos ujjenyomatot, különböző testnedveket, illetve – tekintetbe véve a feladó személyét – nem meglepő módon humuszos, lúgos talajszármazékokat mutattak ki. Bekukkantani a kötetek védőborítója alá talán csak a nyomozók hóbortja, de ez az alaposság más számára is megtérülhet a könyv olvasása során.

A magatartáselemző osztályról származó részletes szövegelemzés során többek között fény derül a szerző által leggyakrabban használt kulcsfogalmakra is. Az ember szó valamilyen formában harmincnégyeszer, az álom huszonhatszor, az élet hu-

szonkétszer, a hús huszonegyeszer, Isten és a halál hússzor, az arc tizenhétszer, az idő, az igaz és a bűn tizenötször, a szerelem pedig öt alkalommal fordul elő.

Ő maga is analizál, az összesen hetvenöt oldalon olvasható negyven vers tekinthető egyfajta korképnek, vagy ha úgy tetszik, egy bizonytalan jövőjű, változó értékrendszerű világ korképének is („A szeretet úgymond már halott, / de gyors választ kér a végzet, / megoldás kell a kontinensnek: / elmekörtan vagy agysebészet.”) A bevezető néhány mű által képzett viszonyrendszerben a versbeszélő leginkább a fény és a sötétség, a Mennyország és a Pokol, a szó és a csend közé pozicionálja magát, megszólítva Mefisztót és Doktor Fausztuszt is, vagy éppen az Urat („arcom mögött ott van / s ugyanúgy hiányzik Isten.”).

Ezt követi az *Éjszakák a halálsoron – Sorstársak álmai*

című első fejezet, mely többek között olyan versekkel, mint a *Hattyúdallamok*, vagy a *Holt tükörben bíbor fényesül* kísérteties, beletörődő cellamagányt idéz meg, ahonnan talán az egyetlen kiút az álmokon keresztül lehetséges („a csúnya nő is szépet álmodik. / Kezében picic penge villan. / Magányos éj, ki tudja, hányadik.”), de valószínűleg még úgy sem: („itt rémálmodozunk a börtönlámpafénynél.”)

A *Levelek Európából – Megérkezés* című szakasz a legterjedelmesebb. Gyakran felbukkanó motívumai a sokat változott táj („mi egykor otthonos volt, ma úgy hívom: helyszín”) és a balsós idők („Bármi, ami mozdul: recseg és nyikorog”). Párizsba, Budapestre, Rómába, vagy éppen az egi várhoz utazik. Bejárja a Balaton és a Balti-tenger partjait, miközben sok mindenivel találkozik. Tapasztal, kutat, bátran szembenéz min-

dennel és mindenivel – az őszinteség, az igazság láthatóan létfontosságú értékek számára („a közeljövőt kicsit spoilerezni / egyetlen tisztetem mára ez marad”), de közben fél is – óvna, amit szeret, elveszettnek érzi magát.

Az utolsó, *mögöttes vers* című passzusban – ahogy a címe is utal rá – egyetlen záróvers olvasható, melyet a költő Szócs Géza emlékének állít. („Mint üres ház, olyan volt az élet, / benne a lélek örök alvajáró / a térben, mit a végtelennel mértek, / a végén csak a csend marad a zárszó.”)

Sosem felejttem el, amikor láttam, ahogy a saját agyának egy részével megetette a volt főfelügyelő-helyettest. Most szavakkal etet. Elvégzi a hentesmunkát. Az alapanyagot gondosan megválogatja, változatosan készíti elő – pácol, klopfol, darál. Élvezi a fűszerezést, játszik az ízekkel, miközben magát

az ételt véresen komolyan veszi. Bundába rántva, ropogósra sütvé, puhára főzve, de akár nyersen is tálal. Jó étvágyat kíván – kívánna!

Farkas Wellmann Endre:
Hannibal Lecter levelei Clarice Starling ügynökhöz, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2021

SZLOVÁKIAI MAGYAR IRODALOM VAN, ÉS LESZ

Kopriva Nikolett

A *Szlovákiai magyar szép irodalom* a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának (SZMÍT) évről évre megjelenő antológiája az idén is reprezentatív látképét adja a felvidéki magyar irodalomnak. A 250 oldalas könyv harmincegy kortárs szerzőt számlál. Az alkotók neve nem csupán a Felvidéken csenghet ismerősen, hanem Magyarországon is: a legtöbbször számos könyvvel, műfordítással, publicisztikával, díjjal rendelkezik, így nem túlzás azt mondanunk, hogy állandó oszlopai ők a felvidéki magyar irodalomnak, egyúttal ápolói, életben tartói is. Mindezek fényében talán nem véletlen, hogy a könyvben az 1970 előtt született alkotók vannak túlsúlyban, ám meg-meg-

jelennek a 1980 utániak is, ami azt mutatja, hogy utánpótlás igenis van.

Jelen recenzió terjedelmi korlátai miatt szerzőről szerzőre, írásról írásra meglehetősen problémás lenne külön kitérnünk, azt azonban elmondhatjuk, hogy a benne szereplő írások sajátos szűrői a valóságnak: egy nagy egész mozaikdarabkái, egy nagy egészé, melyben egyaránt helyet kap a léthez való filozofikusabb, mélyebb, valamint a látszatra felszínesebb, játékosabb közeledés. A könyv témája – ha lehet ilyenről beszélni egy antológia esetében – e megállapítás ellenére mégsem valamiféle elvont ontológia, hanem közhelyesebb szóhasználattal élve az élet maga,

annak több nézőpontból való megragadása akár hiten, akár mítoszon, nemzeti öntudaton, különféle mozzanatokon és képeken, gyermeki és alternatív világokon keresztül. Külön említést érdemel, hogy némely írás világosan hordozza magában a felvidéki magyarság nyelvhasználatának jellegzetességeit, különleges ízt adva az olvasmányélménynek.

Egy antológia esetében gyakran kihívás meghatározni a válogatás szempontjait. A fentiekből is kirajzolódhat, hogy a kötet talán legnagyobb erénye a sokszínűség: nem egy kijelölt irányvonalhoz igazodik, hanem igyekszik minél többet és többfelét mutatni. Találunk benne verset, novellát, regényrész-

letet, a kínálat meglehetősen széles körű: az intellektuális költészettől a történelmi és misztikus írásokon át a könnyedebb, „hétköznapi” novellákig, és még sorolhatnánk. Ebből fakadóan olvasók széles rétegét képes megmozgatni, ami egy verses- vagy novellás-könyv esetében is nagy kihívás, a kissé háttérbe szorított antológiák esetében pedig még nagyobb.

Minden fejtegetés ellenére a könyv legfontosabb üzenete talán mégis az, hogy szlovákiai magyar irodalom van, és lesz, ami egy kisebbség szempontjából a létezés tanúbizonysága. Amíg egy ilyen antológiát kezünkbe vehetünk, nincs okunk aggodalomra.

Szlovákiai magyar szép irodalom (szerkesztő: Nagy Erika), SZMÍT, Dunaszerdahely, 2023

vers

Zalaba Zsuzsa

Anzix

Izzó amulett a táncukat lejtő dervisek övében,
Prométheusz keze súrolja a Holdat.
Az éjszaka elrebegi imáit,
kő se mozdul.

Vándor talpán patkó és szögek,
tenyerén sorsvonal,
lélekszövet.

Az örök visszhang visszavonható?
Örökös ébredés, ha megtudod.

Érkezések

Penge élű magányban,
huhogó csendben fehér bárányok keringenek.
Életed bársonyán kutyád pórázába kapaszkodsz,
egymást véditek, szökelltek rétek fölött,
elhagyva várost, nyűgöket.
A mosóteknőből patyolattiszta ingek másznak elő,
múlt és elár(v)ultság érzet levedli magát,
nem az árvákra vár a harakiri,
hanem a fölénk nőtt árnyékainkra.

Ugyanabba a földbe kerül a mag,
ahová a megfáradt vándorok.
Az egyik szárba szökken,
a másikat bekebelezzik a csillagok.

Míg te végigsimítasz a friss hajtásokon,
addig izzó fénypor teremt
a semmi hátán búzaföldeket.

Időtlenül

Zöld szeme a kutat nézi.
Kék szeme a sírokat.
Akár a kövek a mozsárban,
elferdítik a hangokat.

A vak már tudja jól,
zsákutcában csak ő lakik.
A sorsmadár nem ismeri ezt,
a vak vállára szirmot hint.

múltidéző

MAYER JUDIT, A FELVIDÉKI MAGYAR IRODALOM
KÖZMUNKÁSA

Juhász Dósa János

Az egyik utolsó „ős-pozsonyi” volt, aki az egykori koronázó városról mindent tudott, bár édesapja Kolozsvárról, édesanyja Rozsnyóról került a születésekor még háromnyelvű városba. Mayer Judit itt érettségizett, s némi kitérő után – amikor egy olasz cég hivatalnokja volt –, élete nagy részében szerkesztőként, műfordítóként és nyelvművelőként tette a dolgát.

Amikor száz éve megszületett, Pozsony/Bratislava/Pressburg már Csehszlovákia része volt, ahol apja a helyi kereskedelmi iskolában tanított magyar, német és latin nyelvet. Judit ebben a városban, de már az önálló, Tiso-féle Szlovák

Állam fővárosában érettségizett 1941-ben. Olyan legendás tanárai voltak, mint Szalatnai Rezső, Arany A. László vagy Ján Hvozdk. Újságírónak készült, tanárai biztatására mégis a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem magyar-történelem-szlovák szakára iratkozott be, de a háború közbeszólt, s végül csak 1960-ban Pozsonyban szerzett diplomát. Nagy törést okozott számára szívserelme, Stelczer Endre halála: a tehetséges fiatal költő 1945. április 6-án a második világháború egyik utolsó pozsonyi áldozata lett. Egy olasz cégnél eltöltött néhány év után 1954-ben került

a Szlovákiai Mezőgazdasági Könyvkiadó magyar részlegébe, 1967-től a Tatran, majd az önállósuló Madách Könyvkiadó szerkesztője, ahol előbb a műfordítás-irodalomért, majd az eredeti irodalomért felelt. Innen ment nyugdíjba 1986-ban, de gyakorlatilag élete utolsó percéig dolgozott. Jakab István kérésére nyelvművelői feladatokat is vállalt, több lapunkban és a Szlovák Rádió Magyar Adásában is rendszeresen jelentkezett tanácsaival. Szerkesztői és nyelvművelői munkája mellett rengeteget fordított: Karel Čapek egyik legavatottabb magyar tolmácsolója, akinek munkái közül a

szenvedelmes kertészt szerette a legjobban, de esszéit is lefordította, valamint Comenius, Vilikovský, Olbracht és sok más cseh és szlovák író munkáját is. Nem sokan voltak, akik nála jobban ismerték Pozsonyt. Ismerősei nemes egyszerűséggel két lábon járó bédekkernek nevezték, s ő mindent meg is tett azért, hogy e nemes elismerésre rászolgáljon. Nyelvművelői cikkeiből két kötet válogatás is készült, 1990-ben *Anyanyelvi hibanapló*, míg 2003-ban *Magyarosan magyarul* címmel.

Mayer Judit 92 éves korában hagyott itt bennünket. Emlékezzünk rá azzal az írásával, amely tragikus körülmények

Mayer Judit

között elhunyt vőlegénye, Stelczer Endre emlékét idézi meg, akinek posztumusz verseskötetét a rendszerváltás után jelentette meg öccse, Elemér.

MÉG 22 ÉVET SE ÉLT (STELCZER ENDRE EMLÉKE)

Mayer Judit

Mi lett volna belőle, ha...? Ez az, amit soha senki nem tudhat senkiről. A tények: tények. Meghalt, mielőtt tehetsége kiforrhatott volna, még huszonkét évet se élt. Előttünk néhány tucat vers és néhány töredék. Egy fiatalember versei, melyek közül természetesen sok magán viseli az egészen nagyok hatásait. Ő még kereste a saját hangját. Meg persze utat keres, és meg-megtorpan: érdemes? Hiszen talán úgysem lesz tovább...

Nehéz róla szólnom még ennyi év távlatából is. Stelczer Endre (vagy ahogy néhányan hívtuk: András) 1923. december 17-én született Pozsonyban, értelmiségi családban. Hasonló körülmények között nőttünk fel, ugyanaz a környezet, ugyanazok az iskolák, tanítók, tanárok neveltek az érettségig. Beleszülettünk a kisebbségi sorsba, még kamaszfejjel értük meg az első Csehszlovák Köztársaság széthullását, a Hitler garantálta önálló Szlovák Állam megalakulását. Felőtté válásunk már a második világháború idejére esett. Diákok voltunk még, amikor Németország lerohanta Lengyelországot, Franciaországot, Jugoszláviát, majd megtámadta a Szovjetuniót. Szüleink, tanáraink egyértelműen tudtukra adták, mi a háborúnak, a faszizmusnak az embertelensége. Nehéz idők voltak, de akkor bennünket közvetlenül még nem fenyegetett nagyobb veszély.

Stelczer Endre apja, akárcsak az én apám, a szlovákiai magyarság kultúrmunkása

volt. Endre szerette a szüleit és az öccsét, néha azonban lázadott a család képviselte – „polgári rend” ellen. Tépelődő, öngyöttrő alkat volt. Intelligens, érdeklődő, rendkívül érzékeny, nehezen megnyilatkozó, félig még kamasz, félig meglepően nagyon is korán felnőtt; néha sötétben pesszimista, máskor – de elég ritkán – gyermetegül derülátó. A középiskolában nem tűnt ki különösebben semmivel, csak azt tanulta, ami érdekelte, és persze verseket írt. Tanárai megértően bántak az érzékeny fiúval. Biztatták az írásra. Közzétették néhány versét. Az érettségi után a pozsonyi egyetem bölcsészkarára iratkozott be, magyar–német szakra. Ezekben az években mélyen elkésérítette mindaz, amit ártatlan emberek üldözéséről és a háború szörnyűségéről tudni lehetett. Tehetetlennek, sőt néha gyávnak érezte magát, amiért nincs módja kitörni akkor még viszonylagos biztonságot nyújtó otthonából, s így semmit sem tehet azért, hogy legyen már vége „ennek az örületnek”.

A faszizta Szlovák Állam – ez ellenőrizhető tény – ügyesen taktikázott, hogy minél kevesebb katonát kelljen szövetésese, a Német Birodalom rendelkezésére bocsátania. Az egyetemi és főiskolás ifjúságot Tiso köztársasága tudatosan kímélte. Aki tanult, azt az esetek többségében nem sorozták be katonának, lehetőleg még a „totális bevetés” idején sem.

Húszéves korunkban kerülünk közel egymáshoz. Én akkor Budapesten tanultam, és

csak a szünidőket töltöttem otthon, a szülővárosomban. 1944 augusztusában kitört a szlovák nemzeti felkelés, de a németeknek ezt még sikerült leverniük. Szlovákia magyar lakossága nem volt faszizta beállítottságú. A szlovákiai magyarság mint népcsoport, pártja, a Szlovákiai Magyar Párt, s annak vezetője, Esterházy János képviselő elutasította a faszizmust, és végképp semmi közösséget nem akart vállalni a Magyarországon uralomra került nyilasokkal. Nem éreztük, nem is érezhettük magunkat bűnösnek a korszak embertelenségeiben, ezért eszünkbe se jutott elhagyni a szülőföldünket. Akkor még mit sem sejtettünk a kollektív bűnösség majdan bennünket sújtó igazságtalan elvéről. Az idő számunkra várakozással telt. Reménykedve vártuk a háború végét. Vártuk, mikor takarodik el végre a német katonaság.

Albrecht Sándor pozsonyi zeneszerző, karnagy, zenetanár vendégszerető házában jött össze szinte naponta egy sereg fiatal beszélgetni, vitatkozni, zenélni és zenét hallgatni. Közben Pozsony is tülesett egy-két bombázáson. Minden bizonytalan volt, nem tudtuk, mire vár. De hát fiatalok voltunk, s ha néha elfogott is a kétség, reménykedtünk. Stelczer Endre komor volt, nem tervezgetett. Nem sokkal a frontesemények előtt félig keserűen, félig tréfásan mutatott rá egyszer a házunkkal szemközti bérház falára, s ezt mondta: „Meglátod, ezen a falon leszek én freskó...”

Emlékszem az öröme, ami-

kor 1945 húsvétja előtt megtudtuk, hogy városunk nem lesz „erőd”, mint addig hirdették, hogy tehát nem lesz hosszú ostrom, mint Budapesten volt, a német katonaság visszavonul Bécs felé a három irányból is előretörő szovjet csapatok elől.

Húsvéthétfőn a város lakossága levonult az óvóhelyekre. A Liszt Ferenc utca (ma Csajkovszkij utca) Pozsony egy csendes kis utcája nem meszse a főpályaudvartól. A 7-es számú ház polgári légvédelmi parancsnoka Stelczer Endre. Húsvét keddjén – 1945. április 3-a van – a kora reggeli teljes csendben felmegy a pincéből, előbb csak a ház udvarára lép, aztán ki az utcára. Talán csak friss levegőt szívni, talán csak egy kicsit körülnézni. Nem sejt-

heti, hogy pontosan hat óraker indul meg a szovjet támadás tűzérési előkészítése. Megdöriülnek az ágyúk, a 7-es számú ház udvarába becsapódik az első lövedék, a légnyomás a szemközti ház falához vágja a fiatal embert. A szétszóródó repeszdarabokból öt fúródik a testébe. Aztán már csak alig három nap az élet. Elsősegély, kórház, műtét, láz, önkívület az öntudat utolsó hosszabb-rövidebb felvillanásai, egy mélyen hívó lélek belenyugvása az elmúlásba s egy halálra sebzett egészséges fiatal test többórás reménytelen küzdelme a halállal. Közben a fegyverek elhallgattak, a város kezdett felélekezni. A háború egy véletlen és véletlen áldozata április 6-án hajnalban meghalt...

Stelczer Endre

Judit

A szőkeséged nem volt az enyém,
A síma selymet játékos kezem
csak bátor álmú ritka éjeken
fonta fonatba. S úgy hívtam: Remény.

Reménynek hívtam. Nem tudom, miért.
(Talán mert egyszer hűvös hajnalon
elsimította ráncolt homlokom,
s a lángolása fel az égig ért,

és nyúltam érte, két kezem
mint koldusé, ki semmit sem kapott,
szégyenkezően lehanyatlott.
És itt maradtam újra üresen?)

mini sci-fi

OTTHONRA TERVEZETT ÉLET

Yarden már kora reggeltől forgott, mint a ringlispil: vendéget várt. Ritkaságszámba ment nála akkoriban a látogató, így nem bízta teljes mértékben a gépekre a takarítást. Persze azért ne gondold, hogy felmosott vagy porszívózott – nem ment el az esze! Inkább azon lakássejteket rendezgette, amelyeket vendégének is megmutat majd. A legújabb helyiség éppen az edzőterem volt, de nemrégiben cserélte le a komplett nappaliját is. Akárhányszor áthaladt rajta a nagy sürgés-forgás közepette, megállt néhány másodpercre, főleg, ha abból a szögéből még nem igazán gyönyörködött otthona koronaékszerében. Már évekkorábban elkezdte fejben és az emvén berendezni: az otthoni munkavégzés egy-egy lötyögősebb pillanatában állandóan bújt a Beten lakássejtek kínálatát, válogatta, cserélgette a bútorokat – bőven volt ideje, mire összegyűlt a letűnt korok kapitányi kabinjait idéző nappalihoz szükséges kredit. Azzal végig számolt, hogy régi nappalija – szaknyelven: központi lakássejt – is ér néhány kreditet, de a vártnál jóval többért sikerült becsereélni. Így történt, hogy előbb egyik éjszakáról a másikkra megváltozott a központi lakássejt, és valamivel később már érkezett a konditerem is.

Délutánra jóleső fáradtság lett rajta úrrá, de nagyjából minden készen volt. Szusszanásnyi ideje maradt csupán, már csengetett is az új szomszéd. Yarden szíve nagyot dobant, izgatottan lépett a falikonzolhoz, hogy engedélyezze vendége beléptetését a lakása ajtaja előtti biztonsági zsilipkamrába. Várni kellett még egy kis időt, miután a külső ajtó be-

zárult – a két nyílászáró fizikailag nem volt egyszerre nyitható –, aztán felvillant a zöld jelzőfény a lakás bejárata felett.

Moshe bizalomgerjesztő figurának mutatkozott, akár Yarden apja is lehetett volna, talán ezért is tűnt helyénvalónak összeszedett nyugalma a fiatalabbi izgő-mozgó serénykedése mellett. A házigazda az első pillanattól rokonszenvesnek találta a vendéget, annak tudatában persze, hogy nem igazán volt összehasonlítási alapja. Moshe-t elnézve kölcsönös lehetett a szimpátia, bár a bejáratban végigtoporgott kötelező körök után inkább leült volna, de Yarden ragaszkodott egy rövid körbevezetéshez. A faburkolatú, barátságos nappalit csak felületesen, hiszen úgyis ott töltik majd az estét, a terráriumban gubbasztó fakó bőrű Mattant is csak futólag mutatta be. Moshe érdeklődve, mégsem tapintatlanul kocogtatta meg a leopárdgekkót a központi lakássejttől elválasztó üveget:

– Egyszer elvesztette már a farkát, igaz?

– Tessék? Ja, igen. Az már nem az eredeti. Ugyan visszánő, de azt mondják, már nem lesz olyan szép, mint előtte.

Yarden szórakozottan legyintett, fejben már máshol járt. Noha az új edzőteremre büszke volt, és azt sem állíthatta senki, hogy csak dísz, mert gazdája fizikailag nincs jó formában, szabadkozni készült. Hogy azért nem az igazi; hogy tudja, mennyire fontos a mozgás, főleg annak, aki soha nem jár odakint; hogy amint telik rá, egy kisebb medencés-wellnesses Beten lakássejtet is hozzácsatol majd. Moshe csak bólogatott, mint aki pontosan érti. A hálószobába éppen csak

bekukkantottak, noha teljesen átlagos volt. Yardennek eszébe jutott, hogy talán nem is volt ilendő megmutatnia, de addigra már a konyhában jártak, ahol álmosan pislákolnak a nagy takarításban elfáradt gépek; a mosdón és mellékhelyiségen pedig már nem igazán volt mit mutatni, egy standard kialakítású beten, jóllehet Moshe lakásában is éppen ugyanilyen van – Yarden csak intett abba az irányba, hogy vendége tudja, merre van, ha kellene.

A nappaliba visszaérve a házigazda ülőhellyel kínálta az újdonsült szomszédot. Moshe egy terebélyes fotelben foglalt helyet, míg Yarden vele szemben, a stílusban megegyező öblös kanapén. Miután a hajócsavar talapatú, áttetsző üvegfelületű dohányzóasztalra készített poharakba töltött egy-egy korty bort, a kanapén lévő párnákat kezdte igazgatni. Moshe törte meg a csendet, dicsérte a bort, aztán a lakást is. Különösen a tengert mutató ablakhelyettesítő kijelzők tetszetek neki. Yarden alig tudta leplezni örömet, majd ahogy a téma Moshe lakására terelődött, a kíváncsiságát. Az idősebb higgadtan legyintett: nem igazán van miről mesélni, csak a nélkülözhetetlen sejtek, azok is a már vállalható kialakítású, belépő szintű betenek. Yarden egy pillanatra lebiggyesztette ajkát, arra gondolt, hogy az első ember, akinek megmutatta a nappaliját, nem igazán van otthon a témában, így valószínűleg értékelni sem tudja igazán. Elhessegette a gondolatot, miközben töltött még mindkettőjüknek, aztán pohárral a kézben Mattan terráriuma felé fordult – már napok óta nem kapott enni, úgyis elfogyasztja majd a levedleni

készült bőrét. Yarden abban bízott, hogy valamelyik éjszaka lezajlik majd a folyamat, nem különösebben szeretett a bukácsozó-vetkőzős vacsoraparti szemtanúja lenni. A leopárdgekkó rongyos fakóságából ítélve azonban bármelyik pillanatban esedékes lehetett a procedura kezdete. Moshe kérdése zökkentette ki a melázásból.

– Szóval te... még soha nem vótál odakint?

– Nem. Ebben a Beten-komplexumban nőttem fel, a légszilipen túli folyosókra is csak akkor járok ki, ha nagyon muszáj. A mesterséges valóságban elvégzett tesztek alapján arra találtak alkalmasnak, hogy maradjak. Elvégeztem néhány iskolát, ugyancsak az emvén keresztül, aztán dolgozni kezdtem, itthonról... nem panaszkodom.

– Bámulatos. Mármint, amikor én születtem, még nem választották el azonnal a gyermekeket az anyjuktól. Sosem jutott eszedbe?

– Az emvén keresztül beszélgettünk párszor, de sosem jutottunk addig, hogy kérvényezzük a találkozást. Te viszont már jártál odakint, nem a Beten-komplexumunkon belül helyeztek át.

Moshe elgondolkodva bólintott. A gyerekkoráról mesélt, amikor még nem volt teljes mértékben ellehetetlenítve a kinti létezés. Szerette azt a világot, nem csak az ablaknak hazudott kijelzőkön keresztül látni az eget, érezni a napfény melegét. Az igazi szelet – a lágy fuvaltatot és a válladat lökdöső viharosat. És persze az esőt.

– Összerakhatod azt, amit az emvén tapasztalsz, meg azt a valóságtöredéket, amit a légkondi vagy a zuhany visszaad, de sosem fogod tudni elképzelni.

– És a tengert? A tengert látad? Úsznál benne?

Yarden izgatottan fészkelődött a választ várva. Moshe ismét bólintott, aztán a tengerről mesélt – nem olyan, amilyenek a bentlakók képzelik, mégis sokkalta valódibb az emvén bemutatott azúrkék illúzió. A Mattan terráriuma felől érkező halk koppanások törték meg az egyébként is rövid szünetekkel megtűzdelt elbeszélést. A leopárdgekkó a terrárium falának préselve az oldalát nyomult előre.

– A macskák döngölik magukat így a házak falának odakint – mosolyodott el Moshe.

– Nem szép látvány, ne is figyelj oda, kérlek! Mindjárt ráoltom a villanyt, matasson csak a sötétben.

– Ne, kérlek!

Morva Mátyás

Moshe közelebb lépett a terráriumhoz, ahol Mattan továbbra is kúszott fel és alá az üvegfalnak préselve magát. A fején már élénkebb volt a mintázat, és mintha kapucnit viselt volna. Kisvártatva egyik mellső lábát is sikerült annyira kiszabadítani, hogy a régi bőrt megtudta ragadni a pofájával – onnantól kezdve már könnyebben ment. Mihelyt lefejtett egy darabot magáról, el is fogyasztotta.

– Két órán át is elpiszmoz vele, pedig nem először csinálja – lépett Moshe mellé Yarden is.

– Nem siet. Hová is sietne?

– Régen elengedtem őt a lakásban, aztán egyszer eltűnt. Napokkal később bújt csak elő farok nélkül, amikor éhes lett. Én meg már azt hittem, a gépek agyonnyomták, aztán eltakarították. Azóta nincs kimenő.

Az este folyamán Yarden arról mesélt, hogy egyszer majd ki szeretne menni. Vásárolni fog egy vitorlás hajót, és a tengeren fog élni. Kikötőről kikötőre utazni. Erről egy ósdi könyvben olvasott, kereste az emvén is az élményt, de a leírás alapján egész másnak tűnt, ezért akarja odakint is kipróbálni. Olyan lesz, mint most, néhány lakássejt, vagy inkább kabin, nincs hova kimenni és nem is kell. Mégis, felette az égbolt és alatta a tenger. Másra nem kíváncsi. Az emberekhez ott az emvé.

– Nos, nem egyszerű kijutni manapság, de sikerülhet.

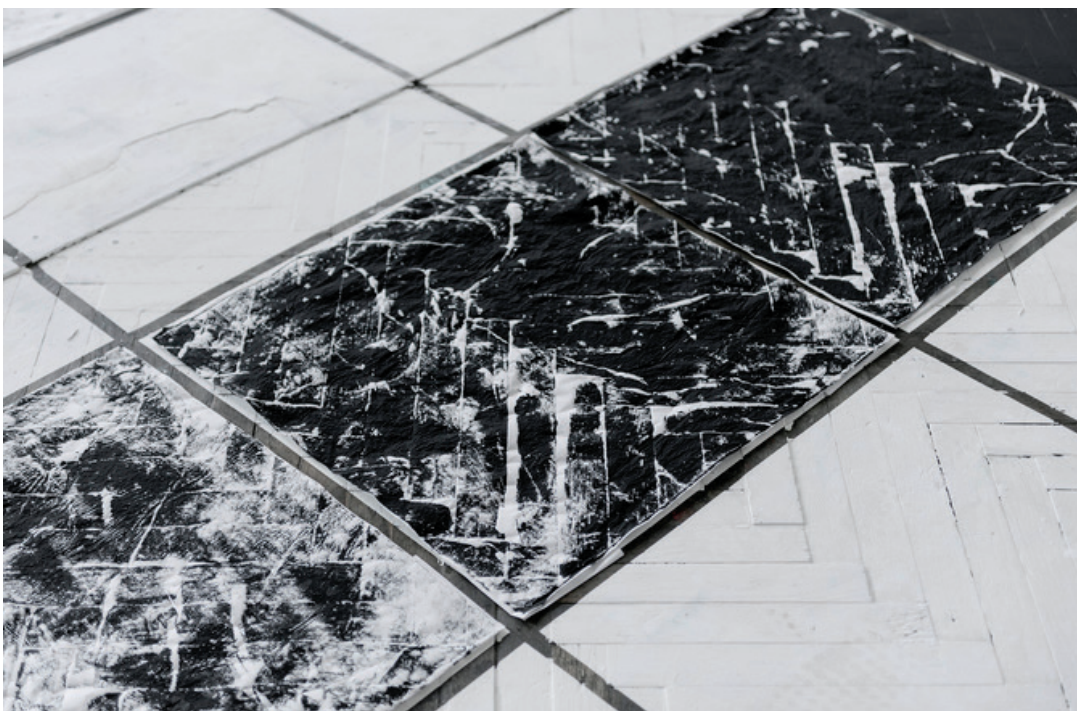
– Van még időm, hova siessek?

– A tenger sem lesz már fiatalabb – hümmögött Moshe.

Közben eltelt az idő. Az ablakot mímelő kijelzők a napszakhoz illően a hullámokban elmerülő napot mutatták. Mattan befejezte a vedlést, régi bőrét szőrén-szálán elfogyasztotta. Moshe indulni készült. Amikor megszorította Yarden kezét, halkán annyit mondott még, hogy van régi védőfelszerelése, méretben is megfelelhet. Eszében sincs elhagyni a Beten-komplexumot a közeljövőben, szívesen kölcsönadja. Már ha Yarden kedvet kapna ahhoz, szétnézzen odakint, ha csak egy percre is.

– A megfigyelők nem néznék jó szemmel, lepontoznának. Az eredményeim alapján idetartozom – nevetett Yarden tétován, maga sem tudta, min, de azt sem, hogy reagálhatna másképp a felvetésre.

Moshe biccentett, mint aki pontosan érti, aztán eltűnt. Yarden hosszú pillanatig a mérlázott még a légszilip ajtaja előtt állva.

Koós Gábor alkotása

HADDELHADD

Régen valahogy úgy képzeltem, az ördög azért teremtette meg a gitárszólót, hogy az énekesnek legyen ideje whiskyt inni két üvöltés között. Látom, ahogy ott remeg az üveg a lábod előtt, a szesz már félig „elpárolgott” belőle, én meg egyre jobban szédülök. Ahogy a gitárosunk belekezd a szólóba, kitekerem a kupakot, nagyot kortyolok, és hagyom, hogy a hangszálim felforrósodjanak, rövid időre tisztára pucolja a torkomat a szesz. Aztán, még éppen időben, elkapom a mikrofonállványt, két kézzel belesimpaszkodom, és amikor a dobos a hátam mögött egy jellegzetes keveréssel, majd a beütőcinnel rávezet minket a záró refrénre, én is újra csatlakozom a dalhoz. Hatalmasat visítok, csillagokat látok tőle, de nem bánom. Hosszan kitartom, kicsit talán hosszabban is, mint kéne, és pokolian élvezem. Egy kis *vibrato* a végére, még éppen kijön ennyi a tudómön és a hangszálimon, belefeszülnek a rekeszizmaid, a szívem feldübörög, én meg akkor is mindenhatónak érzem magam a színpadon, ha aznap este éppen csak ötven ember tombol a zenékre. A visítás végén elvigyorodom. Ezt akkor is őszintén tudom élvezni, ha egyébként éppen nem vagyok formában, és nem tudok teljesen ráhangolódni a bulira. Semmi szöveg, semmi kötöttség, csak egy iszonyatosan hangos sikoly, nyerítés, félkész falzett, egyenesen bele a reflektorfénybe és a tömeg arcába. Rock and roll!

Ma már nem hiszem, hogy a gitárszólót az ördög teremtette volna – vagy hogy bármit is teremtett volna az ördög. Pláne nem azért, hogy whiskyt vagy bármiféle töményt ihassak, amíg a szóló tart. Tudjátok ti, mit művel az égetett szesz a hangszálakkal? Tudományosan nem lennék képes levegőztetni, de éppen elég annyi, amennyit tapasztaltam belőle. Régen, még az első komoly zenekaromban gyakran whiskyvel vagy pálinkával locsoltam a torkom két dal között, amikor éreztem, hogy kezdek berekedni. Ezzel a módszerrel nagyjából tíz-tizenegy dalt tudtam kellő minőségben előadni, aztán az azokat követő utolsó két-három számra már alig maradt szuflám. Egyszerűen nem bírtam magamból kipréselni a megfelelő hangokat, mintha valaki a torkomat szorongatta volna. Manapság általában harminc-egynéhány dalt énekelek egy-egy koncerten, tömény ital fogyasztás-

tása nélkül – és végig tisztán, magabiztosan használom a hangszálimat. Szóval az ördög és a tömény szesz kiesett (na jó, azért buli előtt persze lehet koccintani egyet-kettőt az öltözőben), de sok minden ugyanúgy megmaradt, mint a régi időkben.

Például a fent ecsetelt sikoltás. Nem szabad túlzásba vinni, okosan kell adagolni, hogy mindig üssön, mint egy jó poén – de nekem valahogy azóta ez jelenti a rock éneklés legtöményebb esszenciáját, hogy tizenhat évesen felfedeztem a Deep Purple klasszikus korszakát, és meghallottam, hogyan nyomta a falzettót a fiatal Ian Gillan. (Nem véletlen, hogy a jellegzetes sikolyokkal teli *Highway Star* című Purple-gigasláger mind a régi, mind a jelenlegi zenekarom koncertrepertoárjának állandó részét képezte és képezi. Amíg ezt el tudom énekelni, nincs nagy baj.) Szóval a sikoly örök, azt egyszerűen képtelen vagyok megenni. Tizennyolc évig álmodoztam róla, hogy saját dalban, stúdiókörülmények között is produkálhassak ilyesmit, míg végül valóra vált az álomom. Koncerten pedig akár még egy-egy bluesnótába is pófátlanul belevisítozok, ha úgy diktálja pillanatnyi örült hangulatom.

Az az illúzióm is elmúlt, hogy valamiféle mindenható lennék a színpadon. Felvidéki amatőr zenészként egyszerűen nonszensz ilyesmire gondolni. Vince Neil mesélt róla a Mötley Crüe történetét feldolgozó *The Dirt* című könyvben, hogy akkor értette meg, miképpen istenülnek meg önmaguktól olyan könnyen a rockzenészek, amikor először élte át, hogy minden rezdülésére, minden mozdulatára több százezer ember rezonál. A tömeg itt már nem egyéneket, hanem egy hatalmas, arctalan masszát jelent, amely azt csinálja, amit a frontember diktál. Egy-egy ilyen élmény könnyen vezethet komoly személyiségferdüléshez, mert az embert valóban abba a hamis tudatba ringatja, hogy ő ettől mindenhatóvá lett. Nos, ez a veszély valószínűleg egyetlen felvidéki zenészt sem fenyegeti.

Ugyanakkor mégis bekövetkezik valamiféle más-állapot, amikor az ember felmegy a színpadra, rávetül minden fény, a hangját vagy a hangszeres játékát örületes erővel árasztják a hangfalak, és egy csomó másik ember csillogó szemmel ugrál, táncol, énekel, sír, izzad, ölelkezik, csó-

Koós Gábor alkotása

kolozik, tombol, miközben ő ott fent zenél. Attól, hogy ő a barátaival, társaival azt csinálja, amit jobbra minden pénteken is, a próbaterembe zárkózva. Azt, ami számára teljesen természetes létállapot. Ez mindenképpen valamiféle mágikus erővel ruházza fel a zenészt, legalább arra az egy-két órára, amíg övé a főszerep.

Azt például elképzelhetetlennek tartom, hogy a hétköznapi életben, mondjuk az utcán vagy a boltban embereket instruáljak üvöltve. A színpadon mégis ezt teszem: közös éneklésre, még nagyobb tombolásra sarkallom őket, frontemberként egy olyan pófátlan állattá változom, amilyen a mindennapi életben nem tudnék lenni. Egyáltalán nem istenülök meg önmagamtól, nem képelem, hogy mindenható lennék, de arra az egy estére mégiscsak teremték magamnak egy kis buborék-királyságot, amit a zenésztársaimmal közösen uralunk. Azt hiszem, ez másrészt nem is működhetne: egyfajta illúziót kell teremteni, amiben együtt vagyunk jelen a közönséggel.

De a varázslat igazából nem itt kezdődik, ez már a csúcspont. A mágia ott szökken szárba, amikor néhány ember a hangszereivel magára zárja a próbaterem ajtaját, és először szólalnak meg együtt. Amikor először kerülnek szinkronba a hangszerek, és megdörren ez a közös erő, valami egészen újat szülve – nos, az valóban színteleírhatatlan élmény. Ilyen

szempontból az is teljesen mindegy, hogy a banda a saját dalait vagy másokéit játssza-e: ha a varázslat sikerült, ez a kérdés bizonyos szempontból teljesen lényegtelené válik.

A szárba szökkenés előtt is van azonban még valami: az a bizonyos elvetett mag. Stephen King, aki maga is gitározik, rendkívül érzéketlenül írja le *Újjászületés* című könyvében azt a pillanatot, amikor a főhős először hallja meg, amint a bekapcsolt erősítőbe bedugnak egy gitárkábel. Ez a hang a regény főhősének életében ugyanolyan sorsfordító pillanat, mint jóformán minden amatőr vagy profi zenészébe. Én például énekes vagyok, de ez az elektronikus hang, ez az egyébként semennyire sem muzikális zümmögés, halk recsenés számomra is zenei ősélmény. Mintha azt jeleznél: valami elkezdődött, mostantól semmi sem lesz ugyanaz. Aki egyszer belekóstolt, milyen érzés rockzenét játszani, és ezt még színpadra is tudja vinni kisebb vagy nagyobb sikerrel, azt soha többé nem ereszi ez a világ. A piros pirulát választotta, belezuhant a nyúlüregbe, elfogadta a meghívást a Roxfortba, elindult az Egy Gyűrűvel Mordorba, kihúzta a kőből az Excaliburt – és még hosszasan sorolhatnám. A lényeg, hogy aki akár csak egyszer is belekóstolt, az sosem felejtje az ízt.

Az öltözőben ülök, amit egyébként igazából sosem hívunk öltözőnek: mind azt mondjuk, *beksztedzs*. A hang-

beállítás már rég véget ért, elégedettek vagyunk, a zenekar garantáltan meg fog dörrenni ma este. Nyak- és vállkörületek végzek, ismétlem a légzőgyakorlatokat, elszopogatok egy eukaliptuszos cukorkát, amiből a gitárosunknál mindig annyi van, hogy valószínűleg ő tartja el ezt a márkát. Ő is csendben ül, cukorkázik. A dobosunk a combját csapkodja a dobverőkkel, aztán még megigazítja a füldugóit. Nekem is használnom kéne, mert minden koncert után órákig cseng a fülem – csak hogy a füldugókkal kirekesztem a közönség ovációját is, én pedig minden pillanatot a lehető legjobban át és meg akarok élni a fellépéseken. A basszusgitárosunk felcsapja az elengedhetetlen kapitánysapkáját, és tölt egy kör rumot. Billentyűs zenekarvezetőnk lelkifróccsót tart arról, hogy valószínűleg kevesen lesznek ma este, mert egyszerre három koncert zajlik a városban, de ez ne szegje a kedvünket, mi attól még adjunk bele mindent. Beszűrődik a közönség moraja. A reflektorok égnek, a füstgép sejtelmes gomolygással árasztja el a színpadot. Készen állunk. Az ezerszer ismételt viccet idézzük: mi öt embernek is ugyanúgy játszunk, mint hatnak.

Együtt vonulunk ki a színpadra, hogy néhány óra erejéig újból megteremtjük az illúziót, a buborék-királyságot.

Tele van a nézőtér. Üvöltenek.

Kezdődhet a HaddelHadd!

zenőrért

JÁNOS ÉS TÓPARTI BARÁTAI

Fülöp Antal

A halastó körül nádas, fűzfák, nyárfaerdő varázsolták mesebeli tájjá a vidéket. János naphosszat horgászott a tóban. Rendszerint egy fűzfa hűvöséből vetette horgait a vízbe, majd leült az árnyékba és figyelte a nyeleket. De hiába próbálkozott egyszerre három horoggal is, amint azt a sikeresebb horgászoktól látta, kerülte őt a szerencse. Ha fogott is halat, inkább az apraja akadt a horgára. Ez talán bárki másnak elvette volna a kedvét, ám János békés mosollyal akasztotta le az apró sügéret a szakállasról, s bölcs előrelátással mondta: „Gyere, pajtás, tápláljuk a barátságot!”

A horgászversenyen a többiek a fejüket csóválták, hogy János a horognyeleket lesve egész nap semmit sem evett. Megsajnálták, mert talán azért emlegeti folyton az evést, mert éhes. Azért mondja mindig, hogy tápláljuk a barátságot, mert ha már a hasát nem töltheti meg finom, saját fogású halacszkával, legalább beszél róla.

János egy idő után valóban úgy érezte, hogy a horgászásziója forog kockán, ha rántott ponty helyett szalámis zsemlyét vagy sonkás tojást pakol elő a hátizsákjából. Egyszer már el is indult, majd másodsorra már be is tért a boltba, hogy füstölt heringet vásároljon. S ha már odabent volt, megvette a finom, illatos halat, arra készülve, hogy majd tíz óra tájt, amikor a halászok tarisznyáiból előkerülnek a pontyok, harcsák, dévérkeszegek, majd büszkén előveszi ő is az aranyszínű füstölt heringet, s a rátarti halászok ámulatára csak úgy mellékesen megjegyzi: ő ezt az Adriai-tengerben fogta, még a szebb napokon! Hogy mikor? Csekélység, már el is felejtette! Akkor berakta a három aranybarna heringet a hátizsákba, de aztán újra kicsomagolta. Elrestelve magát úgy gondolta: ez már nem is tréfa, legfeljebb ócska kivagyiság. Túl becsületes, egyenes ember ő az ilyen ostoba tréfákhoz.

Így hát a megrökönyödött horgászok továbbra is csak annyit láttak, és bizony nem tetszett nekik, hogy János az apró halakat, melyeket ők előrelátón visszadobáltak a vízbe, továbbra is kannába gyűjti. Azt persze nem sejtették, hogy este, amikor ők hazamentek, s a hold feljött, a csillagok kigyúltak az égen, a fűzfák közt János „szállodája” előtt fellobban a tűz, és gyülekezni kezdenek meghitt barátai. Karcos Cirmi, a kandúr kivételével, hiszen ő otthon volt a „szállodá-

ban”. Ő volt János fekete-fehér tarka, nagy bajuszú macskája. Egy ideje János is ott aludt a „szállodában”, ami, ha jobban megnézte az ember, inkább egy nagyobbacska deszkabodé volt. Mióta egy bank kiforgatta minden vagyonából, s még a lakótelepi szobáját is elperelte tőle, János végleg kiköltözött a tóparti fűzfák közé. De megmaradt a humorérzéke, életkedvét sem veszítette el: egy cipődoboz fedelére írva ott díszelgett a bejárati ajtó felett: Hotel Fishing, alatta magyarul is, feketeszénnel gondosan odakanyarintva: János mesterhorgász szállodája. Mikor a címtáblát távolabbról is megnézte, még visszalépett és odakanyarintotta, hogy Őt csillagos! Ezen aztán jót nevetett.

Karcos Cirmi több volt egy közönséges macskánál. Főbőr-lőként sétáfkált a „szállodában” és a szűkebb környékén. Persze, kivéve azt a néhány pillanatot, amíg János horgász után könyékig kotorászott a tarisznyában. Karcos Cirmi ekkor finom halacszkát remélve, nyolcasokat rajzolva János bokái közt, simult a lábához.

Ezen az estén is együtt volt a tóparti társaság! Amíg várták, hogy János a vízparton összehajtogatja a horgászbotokat, csalétkes dobozát, tarisznyáját, s végre induljon hazafelé, javában tárgyalták a váratlan helyzetet. Mert bizony az volt: váratlan és félelmetes. Szinte a levegőben érződött az izgalom. Bagoly Béni Szőri Szarkával a „szálloda” fölötti ágról beszéltek lefelé, ha éppen szóltak. Ott volt már Róka Rezső is, meg Őz Bandi, sőt Béka Benő is partra szökött a tavirózsa leveléről. Megjelent Sikló is, aki itt, ebben a körben ugyancsak barátként tekeredett karikába. Bár fejét magasra tartotta, ebben a sorsdöntő pillanatban nem várta el senkitől, még barátaitól sem, hogy külön tisztelettel Nagy Tekergőnek szólítsák.

Nos, az esti tanácskozársra összegyűlt társaság, mialatt Jánosra vártak, érthető izgalommal tárgyalta-beszélte meg a történeteket. S mert közben már az alkony is estébe fordult, és János még nem érkezett meg, Karcos Cirmos vette át a házigazda szerepét. Meggyújtotta a tüzet a halvacSORA ígéretével, hogy ha majd megérkezik János, körbeüljék a lángokat. Bagoly Béni elmesélte, hogy mit tapasztalt előző éjjel.

– Az történt, hogy a túlsó parton, ahol a három jegenyefa koronája esténként feketélik a pihenni térő hollóktól, már

jó ideje megtelepedett Kalamóna, ez a minden élőlényre, növényre, madárra, négy lábú állatra és becsületes emberre halált hozó rettenetes kufár! „Áldásos” jelenlétéről, amit nagy táblákon hirdetett, máris rettenetes jelek árulkodnak. Én fedeztem föl a múlt éjjel, amikor nem csak pocokvadászatra indultam, hanem gyanakvással telve repültem át a tó felett. Elhűlve láttam, hogy a holdfényben felfordult halak, haldokló békák és kábult szitakötők lebegnek a vízen. A nádi verebek is elhagyták fészkeiket. Lejjebb ereszkedve fedeztem föl a nád között rejtőz, mérget okádó csöveket, amint Kalamóna egyik „üzeméből” a halastóba okádták mérgezett szennyvizüket.

– Barátaim – mondta kis szünet után –, ha ez így folytatódik, elpusztulunk minden.

Ekkor a fák közt hegedűszó hangzott fel, szomorúsága elszállt a virágok, fűszálak felett, s már a tűz körül ülők is hallották. Tücsök Jenő hegedűje szólt, aki már értesült a meg-rázó hírről, mert Bagoly Béni hazafelé tartva még tegnap hajnalban elmondta neki. Tücsök Jenő, ahogy leült barátai közé, s a tűz fénye megcsillant a hegedűjén, föltette a kérdést:

– Mi tévők legyünk?

– Várjuk meg Jánost – szolt Karcos Cirmos diplomatikusan. – Vacsora után okosabbak leszünk!

– Szerintem addig is kérdezzük meg ravaszdi barátunkat, talán eszébe jut valami jó ötlet – ajánlotta bölcsen Bagoly Béni.

– Értesíteni kéne a hatóságot! – vágott közbe az Őz, de rögtön látta, hogy a Szarka egyáltalán nem lelkesedik az ötletért. Éppen egy valahonnan elcsent gyűrűt vizsgálgatót az ágon, hol az egyik, hol a másik lábujjára próbálgatta.

– Méghogy a hatóságot! Haha! Hiszen Kalamóna, a rettenetes kufár kezéből eszik már az egész rendőrség!

Az Őz biztosra vette, hogy ha nem is hallgatnak rá, az csak azért lehet, mert túlságosan szelídnek ismerik. Olyan szelídnek, aki mindenkinek mindent megbocsát. Titokban azzal vigasztalta magát, hogy ha megjön János, a vacsoránál ő sem marad éhen. János mindig hoz neki valamit az elhagyott szomszéd kertből: hol egy kis sárgarépat zöldjével, vagy – mint legutóbb – epret. S amíg a Róka gondolkodott, hogy valóban ravasz gondolat rukkolhasson elő, nehogy még ebben a válságos pillanat-

Balázs Géza illusztrációja

ban is székenben maradjon a barátai előtt, szóval, miközben a Róka fejét törte, az Őz – mert ennyire önzetlen volt – arra gondolt, hogy ha közben a Süni is megjönne, János gilisztás dobozában neki is maradt néhány finom falat.

Végre megjött János.

– Jó estét, barátaim! – üdvözölte a tűz körül ülőket, állókat, no meg a faágon csücsülő Bagoly Bényt és Szőri Szarkát. Mialatt szétosztotta a halvacSORÁT, azért csak szokása szerint, mintha semmit sem tudna a rettenetes veszélyről, évődve megkérdezte:

– Mi újság errefelé, barátaim? Örülök, hogy ekkora vidámság kellős közepébe csöppentem!

– Végre, hogy megjöttél! – szolt le a Bagoly az ágról. – Most kértük fel Ravaszdi komát, hogy álljon elő valami megváltó ötlettel! Mert itt már más nem segít! Hát, kérlek, ne viccelődj!

A Róka érezte, hogy ebben a pillanatban mindenki az ő ravaszágában bíz, mintha a sorsuk valóban csak tőle függene. Talán mert nagyon erőlködött, semmi okos megoldás nem jutott az eszébe. János, látva Ravaszdi barátja szorult helyzetét, megsajnálta, hiszen neki már volt néhány ötlete, hogyan menthetné meg a gyönyörű halastavat. Ötlete volt ugyan, de korántsem volt biztos a sikerben. Hiszen Kalamóna, a kufár, igen nagyhatalmú ember!

Ekkor váratlanul, mintha a Róka helyett szólalna meg, ta-

lán föl is mentve őt a szörnyű nagy felelősség alól, megszólalt Jenő hegedűje! Ez mindenkit meglepett. Még sosem fordult elő, hogy a Tücsök komoly tárgyalás, megbeszélés közben átvette volna a „szót”. Igaz, most sem a szót vette át, csak épp váratlanul hegedülni kezdett. Egy szerenádót játszott olyan átéléssel, hogy a „szálloda” fölött magasán elrebbenő denevér is megállt egy-két pillanatra a levegőben, s gyönyörködve hallgatta. Ekkor, mintha az átszellemült hegedűszó ihlette volna, szikraként gyúlt ki Róka koma fejében a gondolat:

– Lázadjunk fel! Vezessük a halastó környékén élő minden testvérünket a város szívébe! – mondta talányosan. Senki se értette, láthatón még János se. Ezért a Szarka – nehogy megelőzzék –, cserregve megkérdezte:

– Mégis, hogy gondolsz?

– Hát úgy, hogy... – kezdte óvatosan a Róka, nehogy még valaki később szaván foghassa, de János ekkor már értette, mire gondolt a ravaszdi, és egyetértett vele:

– Itt már nincs miről gondolkodni! Tücsök Jenő! Vezesd a tópartiakat a város szívébe! Zengjünk éjjeli szerenádót, ébresztőt, a szunyókáló városatyák „öröme”!

Egyre többen és többen csatlakoztak a menethez, végül az egész tóparti élővilág ott vonult. A Tücsök a város felé vezető úton rázendített:

– Ó, élet, csodáknak csodálatos csodája, Uram, ne hagyj veszendőbe!

iránytű – fiatal írók rovata

ALÁN, A GARABONCIÁS

Farkas Réka Rebecca

Hallottál már a ravasz vándordiákról, aki mágikus könyvből képes akár egy sárkányt is kiolvasni? Akitől reszketnek a népek, hiszen sötét varázserejével irányítani tudja az időjárást? Nem? Hát akkor éppen itt az ideje! De mégis ki is ő? És tényleg oly rémisztő, mint ahogyan mondják?

Nos, Alán egy tizennégy éves, furfangos fiú. Olyan ravasz, hogy még osztályból is csak hetet kellett végeznie a tizenkettő helyett. Maga az ördög tanította, ám még az ő eszén is túljárt.

Nem Alán volt az egyetlen, aki hétévesen elment hazulról, hogy garabonciásnak álljon. Sok más gyerekekkel találkozott az ördög barlangjában, és az idősebbektől elleste a bonyolult varázslatokat. Kitérésének köszönhetően sikerült megbüvölnie a varázskereket, amin a tizenkettedik évet elvégző tanulókat pörgették meg. Tudniillik, csak az válhatott garabonciássá, aki nem vész el eme kerékforgatás során. Még maga az ördög se számított rá, hogy azon az éjjelen a fiatal Alánból garabonciás lesz, mégis így történt.

Ez azonban a többieknek nem tetszett. Féltékenyek voltak Alánra, sokan azt kívánták neki, hogy bárcsak elveszett volna a kerékforgatás során, és ez a fiatal fiút mélyen elszomorította.

Amúgy sem kedvelték a társai, gyakran csúfolták furcsa neve és a bal kezén lévő hatodik ujjá miatt. Falánk Alánnak becézték, majd egy nap, amikor banánt evett, Falánk Banán Alán lett a gúnyneve. De mit tehetett ezekről szegény fiú? A nevét a szülei adták, a bal kezén lévő hatodik ujját a Teremtő.

Idővel egy rosszindulatú hang költözött a fejébe, ami nem hagyta nyugodni. Biztos volt benne, hogy ezt a veszedelmes átkot az egyik osztálytársa szórta rá, amikor engedély nélkül beleolvasott hön szeretett varázskönyvébe. Úgy történt ugyanis, hogy amikor Alán kitépte a könyvet a kezéből, a gyerek egy nagy pukánást követően eltűnt, mivel épp egy helyváltoztató varázsigét olvasott fel. Gyakori dolognak számított ez, ha valaki olyan olvasott bele egy garabonciás könyvébe, aki nem értett hozzá. (Ezért nem szabad turkálni más dolgaiban. Sosem lehet tudni, hogy az áhított tárgy, amit megkaparintani vágysz, nincs-e valamilyen csintalan bűbájjal védve, amitől aztán bajszot, netán szarvat növesztesz.)

Így hát Alán elhatározta, hogy megkeresi volt osztálytársát, és megkéri, vegye le róla az

átkot, különben jégesőt zúdít rá és varanggyá változtatja. Nem húzta az időt, oly sietősen indult útnak, hogy még a sátorfáját se vitte magával. Csupán egy rongyos gúnyát viselt, kezében varázskönyvét cipelte, amibe minden reményét fektette. Na de alighogy útra kelt, egy sötét árny állta útját, s fejében megszólalt az a bizonyos hang.

– Nem leszel rá képes! Azt se tudod, merre keresd! Add fel!

Alán elbizonytalanodott. Úgy érezte, hogy a hangnak a fejében igaza lehet. De mi van, ha téved? Volt idő, hogy rosszakaró, féltékeny társai folyamatosan hasonlókkel traktálták, amikor valami nehéz varázslattal próbálkozott. Ám Alán akkor sem adta fel, pedig volt, hogy hetekig, sőt hónapokig sikertelen maradt. Még az is megesett, hogy az alakváltó varázslatnál elbukott, de még így is többet ért el, mint társai, mivel ők meg sem kísérelték ezt az igencsak bonyolult bűbajt.

– Nem adom fel! Nem, amíg meg nem próbáltam!

Az ifjú vándordiák magabiztosan indult tova, így az előtte tornyosuló sötét árny feloszlott, a lágy szellő hordta el porral egygévá válva. Bár jókedve az idő múlásával egyre fogyatkozott, mivel a fekete árny vissza-visszatérve egyre több aggodalommal halmozta el őt. Alán egyre dühösebb lett, mígnem mérgében felkapva egy követ, azt tiszta erőből a mellette lévő tóba vágta. Ekkor egy hatalmas villám csapott a tó vizébe, pont oda, ahol a kő a vízbe csobbant.

– Kellted neked megátkoznod! Ez a te hibád! De elkaplak én, és ellátom a bajod!

Alán haragosan olvasott fel pár sort a varázskönyvből, mire a kellemes nyári időből hatalmas vihar kerekedett, a tó vize pedig emelkedni kezdett. Az ifjú garabonciás a félelmetes kígyósárkányt próbálta megidézni, ám a hang a fejében beleszólt a varázslatba, így az óriási hullám cseppé zsugorodott, s egy vékonyka kígyó kerekedett ki belőle.

Alán kimerülten ült le a tó partjára, a soványka eredményt méregetve. Úgy érezte, ismételen kudarcot vallott.

– Mit kezdjek egy kukacnyi kígyóval?

A sok rossztól, amit a hang sugott neki, gyengének érezte magát, ám végül folytatta útját a kígyóval a vállán. Csüggedten bandukolt a zuhogó esőben, mígnem alkonyatra egy barlanghoz nem érkezett. Itt húzta meg magát éjszakára. Alvás helyett a fájó múlt felett búslakodott, s már az is az eszébe öt-

lött, hogy feladja, amikor a háta mögül veszedelmes morajlás hangzott fel:

– Ki merészeli betenni a lábát a barlangomba?

Egy hatalmas kígyósárkány tornyosult felette, pont olyan, amelyet megidézni vágyott. A fiú szemében megcsillant a remény, amitől a fölötte tornyosuló, sötét árny ismételen szerfefoszlott. Itt volt a soha vissza nem térő alkalom, hogy megszerezze magának élete hú társát, csak hát volt egy kis gond! Pont aznap, amikor a sárkány megszelídítését tanulták az iskolában, fáradt volt, átaludta az órát. A házi feladatát is másokról másolta, időt és energiát spórolva meg, s most ez a turpisság igencsak hátrányos helyzetbe hozta. Nem tehetett mást, improvizálnia kellett.

– Alán vagyok, a garabonciás, és megparancsolom, hogy legyél a sárkányom!

A nagy és félelmetes teremtménybe beleakadt a szó a meglepettségtől, de egy pillanattal később jóízűen felnevetett.

– Garabonciás? Te? Én meg Bumburnyák vagyok, a sivatagi esőbéka.

Alán elpirult egy pillanatra, de aztán fenyegető hangon kiáltott a lényre.

– Komolyan beszélek! Ha nem leszel a sárkányom, akkor...

– Akkor mi? Gyerek vagy te még, fiatal egy magamfajtahoz!

Alán unta, hogy fiatalsága, neve és a bal kezén lévő hat ujjá miatt mindenki gúnyt űz belőle, így eltökélte, igenis bebizonyítja, hogy méltó garabonciásnak. Hangos harci kiáltást hallatva a sárkány felé iramodott, ám a tűzokádó fenevad megsuhintva méretes farkát akkora csapást mért rá, hogy könyve a barlang szikláira közé repült.

– A garabonciás segítség nélkül maradt. Nézzük, milyen éles az esze!

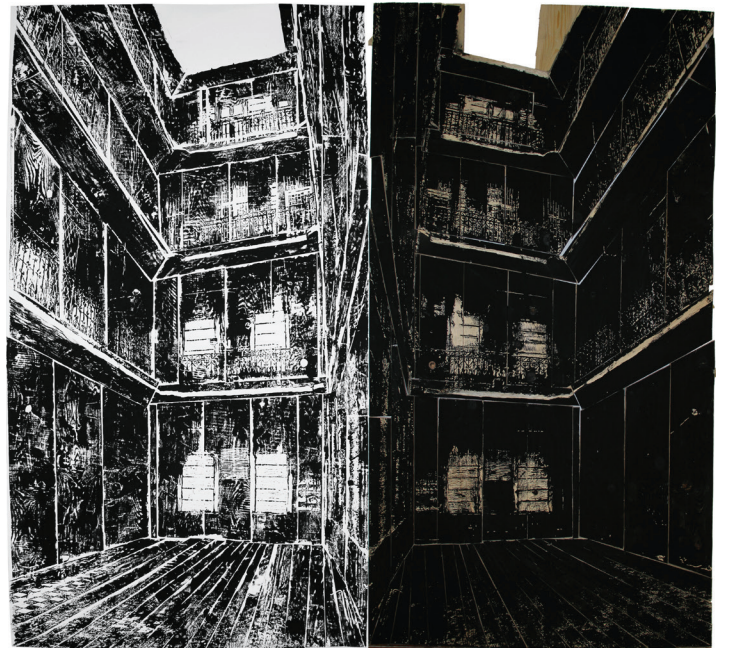
A sárkány kárörvendően megvillantotta éles fogsorát. Ámde mosolya rögvést eltűnt, amint a fürge fiú a feje melletti szikláról rávetette magát, és a vállán pihenő kígyót a szájába akasztotta, akár egy kantárt. Ezzel jócskán feldühítette a fenevadat, így nem volt könnyű megtartania magát rajta.

– Bevallom, megleptél! Furfangos kölyök vagy te. Azonban parancsolgatás helyett elég lett volna megkérned, hogy legyek a társad.

Alán ekkor elszégyellte magát, és bocsánatot kért, amivel elnyerte új társa bizalmát.

– Az én nevem Siva. És a tiéd?

– Siva? – Alán még sose hallott ilyen névről, de aztán hal-

Koós Gábor alkotása

kan motyogva válaszolt. – Alán a becsületes nevem.

– Szervusz, Alán!

A fiú nem hallott ki gúnyt a sárkány hangjából, amin eléggé meglepődött.

– Négy szárnyad van? Mi azt tanultuk, hogy a kígyósárkányoknak két mellső lábuk, két szárnyuk és egy hosszú farkuk van.

– Én egy kicsit más vagyok.

Alán a bal kezén lévő hatodik ujjára nézve úgy érezte, nem kell többé szégyenkeznie miatta.

Sárkányháton folytatta az útját. Esténként falusi házakban szállt meg, ahol, ha zsupori volt a gazda, sárkányára pattanva hatalmas vihart gerjesztve lovagolt. (Legyetek hát kedvesek a rászorulókkal, és ne csak tejjel, hanem vajjal is kínáljátok őket, annyival, hogy másnapra is maradjon belőle!) Alán minél hosszabb ideig kereste osztálytársát, annál ingerültebb lett. Szörnyű vihar csapott le a nyomában, amerre járt. A falusiak rettegtek tőle:

– Ott jön! Jön a garabonciás sárkányán!

Siva érezte Alán bánatát, ám bármikor faggatta felőle, ő azt válaszolta, hogy jól van. Ahányszor kimondta ezt, a vihar körülötte mindig nagyobb lett.

Egyik éjjel egy tisztáson telepedtek le. Siva kitárt szárnyát szomorkodó társa fölé emelte, megóvva őt a kemény jégtől, ami csak úgy szakadt az égből.

– Ha beszélne róla, talán tudnék neked segíteni.

– Nem is tudom... – Alán bizonytalan volt, nem akart gyengének látszani.

– Barátok vagyunk. Bennem megbízhatsz!

Alán nagyot sóhajtván öntötte ki lelkét, múltbéli sérelmeit sorolta, így vállalai fölé súlyos, fekete árny tornyosult. Siva

szótlanul hallgatta végig a bántól könnyező fiút, majd tüzet okádva porrá égette az őt kínzó gonosz átkot. A jégeső ekkor esővé változott, majd a felhők közül lassan előbújt a telihold, aminek fénye boldogan ölelte át Alánt és sárkányát.

– Te... te megtörted az átkot! – kiáltott fel Alán hitetlenkedve. A hang egyszerűen eltűnt a fejéből.

– Milyen átkot?

– Amit az osztálytársam szórt rám. A rosszalló hangot.

– Ezt az átkot te hoztad magadra azzal, hogy lelkedre vetted, amit mások mondtak rád.

Ekkor Alán ráeszmélt, milyen sokat ártott magának azzal, hogy nem hitt magában, és másokat hibáztatott érte.

– Osztálytárs, átok! Ilyenre is csak egy garabonciás képes! – kacagott fel a bölcs sárkány fiatal társa ostobaságán. A csintalan vándordiák ezt nem hagyta annyiban, kinyitva varázskönyvét olvasni kezdett.

– Vertit draco in rana!

A hatalmas sárkányba hirtelen egy villám csapott, ami egy kis békává változtatta.

– Ilyenre is csak egy garabonciás képes! – Alán jókedvűen felnevetett, de ekkor eszébe jutott valami. – Nem biztos, hogy vissza tudlak változtatni. Azon az órán éppen aludtam.

Ezt hallván a békává változtatott Siva igencsak feldühödött, és hiába volt egy apró, ugráló béka testébe zárva, szájából perzselő tűz áramlott ki, amivel rendesen megpörkölte a szeleburdi fiú hátsóját.

A kis tűzokádó béka talán még mindig kergeti a meggonddatlan garabonciást, hacsak az közben vissza nem változtatta őt.

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy régebbi felvidéki szerző könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a **helyorseg@liliumaurum.sk** címen!

Évfordulók

50 évvel ezelőtt (1973. július 13.) született **Bárczi Zsófia** író, irodalomtörténész, Bárczi István költő és Kovács Magda prózaíró gyermekeként. 2001-től jelennek meg írásai. A felvidéki magyar tudományos és kulturális életben betöltött szerepéért, a magyarság identitásának megőrzését szolgáló magas színvonalú munkája elismeréseként megkapta a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetését.

60 évvel ezelőtt (1963. július 18.) született **Juhász R. József** Forbáth-díjas költő, intermédia-művész. 1987-ben egyik alapítója és vezetője az érsekújvári Stúdió erté kortárs művészetszervező társulásnak. Performerként, akcióművészként Mexikótól Japánig három kontinens negyvenhét országában tartott fellépéseket. Több egyéni kiállítása is volt.

100 évvel ezelőtt (1923. július 14. – 2015. július 23.) született **Mayer Judit** szerkesztő, műfordító. 1954-től a Szlovákiai Mezőgazdasági Könyvkiadó, 1967-től 1969-ig a Tatran Kiadó Magyar Üzeme, 1969-től nyugdíjazásáig (1986) a Madách Könyv- és Lapkiadó szerkesztője, illetve egyik vezető szerkesztője volt.

képzőművészet

AZ ÚJRAÉRTELMEZŐ MŰVÉSZ

Balázs Kata

Koós Gábor olyan alkotó, akinek a munkái meghatározták a grafikai művészetekről való gondolkozást Magyarországon a 2010-es években, és legfrissebb, a háromdimenziós nyomatkészítés lehetőségeivel foglalkozó munkáira alapozva ez a következő évtizedben is nagy eséllyel így marad. A művész annak a generációnak a tagja, amelynek a pályája már szellős és átjárható nemzetközi platformokon zajlik. Ennek eredménye, hogy a Krakói Nemzetközi Grafikai Triennálén tavaly Európa-díjat nyert – ez összesen öt magyar alkotóval történt meg 1966 óta. A díjat nyert alkotás politikus és technikai szempontból is bra-

vúros, a négyszínnyomás autonóm műalkotás létrehozásában rejlő lehetőségeit kiaknázó, és a grafikát grand art státuszba visszahelyező alkotásáért kapta. A művész bebizonyította, hogy a grafika akkor is képes a legreflektívabb kortárs tartalmak közvetítésére, ha hagyományos, és akkor is, ha kísérleti jellegű.

Koós Gábor 1986-ban született Losoncon, 2012-ben végzett a Magyar Képzőművészeti Egyetem grafika szakán, 2013–2016 között Derkovits ösztöndíjas volt. 2014-ben elnyerte a XXVI. Miskolci Grafikai Triennále Magyar Grafikáért Alapítvány díját, 2015-ben pedig diploma munkájáért átvehette

Koós Gábor

Az év grafikája díjat. Munkássága egyedülálló a kortárs magyar sokszorosított grafika történetében. Munkáinak finom conceptualizmusa újraértelmezi a nyomtatott fogalmát.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Balázs Géza (1959) festő, grafikus, Komárom
Bíró Szabolcs (1988) író, Kisudvarnok
Döme Barbara (1973) író, újságíró, Budapest
Farkas Réka Rebecca (2006) diák, Somorja
Farkas Wellmann Endre (1975) költő, szerkesztő, Budapest
Fülöp Antal (1943) író, költő, Komárom
Gergely László (1958) grafikus, képregényrajzoló, Szigetvár
Hajdú István (1963) író, Rimaszombat
Hajtman Béla (1966) író, szakíró Barsbaracska
Juhász Dósa János (1969) újságíró, Balogfala
Kopriva Nikolett (1996) költő, Szepsiszentgyörgy
Kovács Balázs (1996) költő, Komárom
Kovács Kitti (1999), prózaíró, Pered

Kövesdi Károly (1953) költő, író, publicista, Taksony
Mayer Judit (1923–2015) szerkesztő, műfordító, Pozsony
Morva Mátyás (1994) prózaíró, Ipolyság
Nagy Erika (1961) prózaíró, szerkesztő, Nyárasd
N. Juhász Tamás (1987) irodalom- és filmkritikus, Komárom
Póda Erzsébet (1965) újságíró, író, szerkesztő, Pódafa
Simek Valéria (1953) költő, Bakonycsérnye
Szabó Zoltán Attila/Schwalm Zoltán (1972) író, filmrendező, Budapest
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, szerkesztő, Dunaszerdahely
Zalaba Zsuzsa (1970) költő, prózaíró, Lajtabruck
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó

Lapszámunkat **Koós Gábor** losonci származású grafikus műveivel illusztráltuk.

rejtvény

TÓTH LÁSZLÓ VERSEI NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben Tóth László 54 versének címét rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, a költő egy újabb versének címét. Júniusi rejtvényünk nyertese Szobi Terézia (Léva). Gratulálunk!

A HANGOK	ELSZAKADÁS	KULCS
UTÁNZATA	ESŐK	LITÁNIA
A HOLDRÓL	HAJNAL FELÉ	MÁK
A HÚS BOHÓCA	HALLER UTCA	MÁR MINDIG
A LÉGIÓ	HERMÉSZ PUSZ-	MASZKOK
A TEREMTÉS	TULÁSA	MI ŰZI
ELŐTT	HOTEL HISTÓRIA	NARANCS
A TOLL	HŰSÉG	ÖRÖKSÉG
AD ACTA	IÁ	PALACK
ALKONY	IDEGENÜL	PERMUTÁCIÓK
ALMA	ÍME	RÖGZÍTÉS
ÁLOM	ISTEN ÖLÉBEN	SÍRFELIRAT
AMIKOR	JÉGKORSZAK	SZAKÍTÁS UTÁN
ANDANTE	KÉP	TAMÁS
ÁTKELÉS	KÉSEI	TÉL
AZ „ITT” ÉS AZ	KIS LEVÉL	TRÓJA
„OTT”	KÓKÚT	TÚL
BAZALT	KÖNYÖRTELEN ÉJ	ZENE
ECCE	KÖRBE	
ELŐIDŐ	KORSZAKVÁLTÁS	

Készítette:
Z. Németh István

L L S Z A K Í T Á S U T Á N Á D H Á T
 Ó A L É É L E F L A N J A H J E T M A
 R I H O L G É S K Ö R Ö V É R T N L M
 D R Z A T E E G Ó A I L N M Ö R A Ü Á
 L Ó E Ű N A K C I E Z E É L Í Ó R N S
 O T N A I G Z T C Ó L S E V M J A E Á
 H S E T M M O I Á E Z S R L E A N G T
 A I S C O M Á K T P É K Z O Ö L C E L
 C H H A L L E R U T C A O A K I S D Á
 Ó L Ű D Á S Ö S M T É L L K K G D I V
 H E S A Ö Y Z E R I Á S I K Z A É Ö K
 O T É K N T R Ö E O N N A T O S D J A
 B O G Ö U E G T P B K D Z Z Á N A Á Z
 S H K L T Z N A A É R I I A O N Y M S
 Ú S Á A Í A L Z S Z L Ö M G T T I A R
 H S L T D A A E T Ú K Ö K A T A T A O
 A M É N C L I S T E N Ö L É B E N É K
 A S A K T A R I L E F R Í S C L U K R

képregény

MŰSZAK UTÁN

Kovács Kitti novellájából • Írta: Z. Németh István
Rajzolta: Gergely László